

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตลอดจนบทบาทการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ครูที่เกี่ยวข้องจากผู้รู้และนักการศึกษาหลายท่าน แล้วนำมาสังเคราะห์จัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการศึกษา ดังนี้

1. จิตวิทยาที่สัมพันธ์กับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
  - 1.1 ความหมายของจิตวิทยา
  - 1.2 หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับบทบาทของผู้บริหาร และบุคลากรในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
  - 2.1 ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
  - 2.2 วัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
  - 2.3 ความสำคัญและความเป็นมาของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
  - 2.4 องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
    - 2.4.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
    - 2.4.2 การคัดกรองนักเรียน
    - 2.4.3 การส่งเสริมนักเรียน
    - 2.4.4 การป้องกัน
    - 2.4.5 การแก้ไขปัญหา
    - 2.4.6 การส่งต่อ
  - 2.5 ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
  - 2.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. บทบาทของบุคลากรทางการศึกษา
4. บริบทโรงเรียน เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยนอกประเทศ

จิตวิทยาที่สัมพันธ์กับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความหมายของจิตวิทยา

จิตวิทยามาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Psychology” โดยมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำ คือ “Psyche” หมายถึง “วิญญาณหรือจิต” และ “Logos” หมายถึง ศาสตร์หรือการศึกษา ดังนั้น ตามรากศัพท์จิตวิทยาหมายถึง “การศึกษาเกี่ยวกับวิญญาณหรือจิต” โดยจิตวิทยากำเนิดมาจาก วัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำความเข้าใจในตัวมนุษย์ด้วยตนเอง จากนิยามดังกล่าวมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของจิตวิทยาที่น่าสนใจ ดังนี้

สุปาณี สนธิรัตน์ และคณะ (2547, หน้า 1) ได้ให้ความหมาย จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาค้นคว้าเพื่อนำข้อความรู้มาเสนอ อธิบาย และเพื่อควบคุมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์

จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ (2552, หน้า 5) ได้ให้ความหมาย จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงพฤติกรรมและกระบวนการทำงานทางจิตด้วยระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์

ณัฐพรหม อินทยศ (2553, หน้า 8) ได้ให้ความหมาย จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรม (Behavior) และกระบวนการทางจิต (Mental Process) ของมนุษย์ตลอดจนความสัมพันธ์ของพฤติกรรม (Behavior) และกระบวนการทางจิต

จากความหมายดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้ จิตวิทยา หมายถึง การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ โดยใช้หลักกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับบทบาทของผู้บริหาร และบุคลากรในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้และทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการของมนุษย์แต่ละช่วงวัย รวมถึงหลักการสอนและวิธีการสอนตามทัศนะทฤษฎีนักจิตวิทยามนุษยนิยม ทั้ง 6 ท่านมาประยุกต์ใช้ในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังต่อไปนี้

การเรียนรู้

ความหมายของการเรียนรู้

นักจิตวิทยาได้พยายามทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทั้งสัตว์และมนุษย์ และได้ค้นพบหลักการที่ใช้ประยุกต์ เพื่อการเรียนรู้ในโรงเรียนได้ ซึ่งทฤษฎีของการเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการรับรู้ โดยมีนักการศึกษาที่ได้ให้ความหมายที่น่าสนใจ ดังนี้

จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ (2552, หน้า 123) ได้ให้ความหมาย การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์และการฝึกหัด พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงที่ไม่จัดว่าเกิดจากการเรียนรู้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเพียงชั่วคราวเท่านั้น เช่นความเหน็ดเหนื่อย ผลจากการกินยา การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เนื่องมาจากภาวะการได้รับบาดเจ็บทางร่างกายเหล่านี้ไม่นับว่าเกิดจากการเรียนรู้

ฉัฐพรหม อินทยศ (2553, หน้า 139) ได้ให้ความหมาย การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือความรู้ของบุคคล อันเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือการฝึกฝน มีลักษณะถาวรหรือค่อนข้างถาวรและมีใช้เป็นผลมาจากการตอบสนองตามธรรมชาติ สัญชาตญาณ ภาวะการ ความเมื่อยล้า ความเจ็บป่วยพิษยาต่างๆ รวมทั้งอุบัติเหตุหรือความบังเอิญ

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2553, หน้า 185) ได้ให้ความหมาย การเรียนรู้ หมายถึง เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัดรวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียน งานที่สำคัญของครูก็คือช่วยนักเรียนแต่ละคนให้เกิดการเรียนรู้หรือมีความรู้และทักษะตามที่หลักสูตรได้วางไว้

จากความหมายการเรียนรู้ต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่าการเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในหรือภายนอกซึ่งเป็นผล เนื่องมาจากประสบการณ์ หรือการได้รับการฝึกหัดอบรมมาก่อน

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางปัญญาของโคห์เลอร์

จิราภา เต็งไตรรัตน์ และคณะ (2552, หน้า 133-136) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีจิตวิทยาของโคห์เลอร์ ซึ่งเป็นนักจิตวิทยากลุ่มเกสตัลท์ ทำการทดลองการคิดแก้ปัญหาโดยการหยั่งรู้ซึ่งเป็นการทดลองที่อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการรู้คิด (Cognitive Process) ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาคิดแก้ปัญหา โดยผู้เรียนสามารถเข้าใจ โครงสร้างของปัญหาและมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมกับปัญหา แล้วเกิดการเรียนรู้แบบเกสตัลท์ขึ้นในทันทีทันใด และสามารถแก้ปัญหาได้คือมีการหยั่งรู้ (Insight) เกิดขึ้น

โคห์เลอร์ ทำการทดลองโดยนำลิงชิมแปนซีที่กำลังหิว ไปไว้ในกรง แล้วนำกล้วยไว้ นอกกรงให้มีระยะห่างเกินกว่ามือลิงจะเอื้อมถึง และวางไม้ท่อนสั้นไว้ใกล้กรง ส่วนไม้ท่อนยาวอยู่ ห่างจากกรงออกไป ซึ่งลิงไม่สามารถเอื้อมมือหยิบไม้ท่อนยาวได้ ลิงจึงหยิบไม้ท่อนสั้นเชือกกล้วย แต่เชือกไม่ถึงจึงวางไม้ท่อนสั้นลงแล้วยืนอยู่เฉยๆ แล้ววิ่งไปมาในกรงครู่หนึ่ง ทันใดนั้นลิงหยิบไม้ ท่อนสั้นเชือกกล้วยมาใกล้กรงและหยิบไม้ท่อนยาวเชือกกล้วยมากินได้ ซึ่งไม่มีการลองผิดลอง ถูกเลยเนื่องจากลิงเกิดการหยั่งรู้ (Insight) ในการแก้ปัญหา โดยมองเห็นความสัมพันธ์ของไม้ท่อน สั้น ไม้ท่อนยาว และกล้วย

การนำแนวคิดของโคห์เลอร์มาใช้ในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. สามารถให้ผู้เรียนมีบทบาท หรือมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่น ลงมือคิด ทำ กิจกรรมแทนการนั่งฟัง หรือจดคำบรรยายอย่างเดียว
2. เชื่อมโยงสิ่งที่ผู้เรียนรู้ เข้าใจ และมีประสบการณ์แล้ว (ความรู้เก่า) กับสิ่งใหม่เพื่อ ทำให้เราเกิดความเข้าใจ มองเห็นความสัมพันธ์ อาจใช้การทบทวน การถามคำถาม เป็นต้น
3. อธิบาย หรือชี้แนะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย มีการจัดลำดับ การนำเสนอเนื้อหาจากง่ายไปยาก
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้แรงเสริมด้วยตนเอง (self-reinforcement) แทนการได้รับจาก คนอื่น เช่น ชมเชยตนเอง ให้กำลังใจตนเอง เมื่อแสดงพฤติกรรมที่ต้องการได้ถูกต้อง

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้ การเรียนรู้ของนักจิตวิทยากลุ่มเกสตัต์ เป็นความกระบวนกรู้คิดและความสำคัญของผู้เรียน โดยเห็นว่าการเรียนรู้เป็นผลของการที่ผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และกระบวนกรู้คิดสิ่งเร้าที่สำคัญ คือ สิ่งเร้าที่ผู้เรียนรับรู้ การรับรู้ เป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ โดยไม่ต้องมีการลองผิดลองถูก ผู้เรียนสามารถเกิดการหยั่งรู้ใน การแก้ปัญหา และไม่จำเป็นต้องให้การเสริมแรง

ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ

ความหมายของจิตวิทยาพัฒนาการ คือ จิตวิทยาพัฒนาการเป็นศาสตร์และหน่วยรวม ของจิตวิทยาอีกหลายสาขาทั้งจิตวิทยาเด็ก จิตวิทยาวัยรุ่น ฯลฯ โดยมุ่งเน้นการเข้าใจ การรู้จัก และ ส่งเสริมพัฒนาการของมนุษย์ในแต่ละช่วงวัย ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาของจิตวิทยาพัฒนาการ เช่น ช่วงวัยใดที่เด็กสามารถเรียนภาษาที่สองได้ดีที่สุด เป็นต้น ซึ่งมีนักการศึกษาที่ให้ความหมาย จิตวิทยาพัฒนาการ ดังนี้

สุชา จันทรเอม (2540, หน้า 1) ได้ให้ความหมาย จิตวิทยาพัฒนาการ (development psychology) หมายถึง แขนงหนึ่งของวิชาจิตวิทยาที่มุ่งศึกษาถึงพฤติกรรมของคนในวัยต่างๆ กัน ให้

รู้ว่าบุคคลพัฒนาอย่างไร ในแต่ละวัยมีสิ่งใดเกิดขึ้นบ้าง และสาเหตุของการเกิด สิ่งนั้นๆ มีอย่างไร ในแต่ละขั้นของพัฒนาการ

ฉัฐพรหม อินทยศ (2553, หน้า 9) ได้ให้ความหมายจิตวิทยาพัฒนาการ หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ผ่านกระบวนการของวุฒิภาวะและการเรียนรู้รู้อย่างไรตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงจุดจบของชีวิตในวัยชรา

จากความหมายของจิตวิทยาพัฒนาการ สามารถสรุปได้คือ จิตวิทยาพัฒนาการ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา จนกระทั่งมาสู่วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา ตลอดจนมุ่งศึกษาเกี่ยวกับอารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ เป็นต้น

แนวคิด ทฤษฎีพัฒนาการของซิกมันด์ ฟรอยด์

ฉัฐพรหม อินทยศ (2553, หน้า 45-46) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีพัฒนาการของซิกมันด์ ฟรอยด์ ซึ่งเป็นนักจิตวิเคราะห์ และจิตแพทย์ชาวเวียนนา ทฤษฎีของฟรอยด์นี้ คนส่วนมากให้ความสนใจและรู้จักกันดี เป็นทฤษฎีทางด้านการพัฒนา psychosexual คำว่า psychosexualouh ฟรอยด์ มีความเห็นว่าสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาของมนุษย์ คือ เพศหรือกามารมณ์ (sex) โดยฟรอยด์เห็นว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากแรงจูงใจหรือแรงขับพื้นฐานที่กระตุ้นให้คนมีพฤติกรรมคือสัญชาตญาณทางเพศ (sexual instincts) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

- (1) สัญชาตญาณของการมีชีวิตอยู่ (eros = life instinct)
- (2) สัญชาตญาณของการทำลายชีวิต (thanatos = death instinct)

ฟรอยด์อธิบายเรื่องเพศอย่างกว้างขวางมาก เขาบอกว่า การบำบัดความต้องการข้อมูลพื้นฐานของมนุษย์ก็เป็นกิจกรรมทางเพศ เช่น การกิน การนอน การขับถ่าย เป็นต้น และแรงผลักดันอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ที่กระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่างๆ คือ ความต้องการในทางเพศ ซึ่งมนุษย์ไม่กล้าแสดงออกมาโดยตรง จึงเก็บกดไว้อยู่ในระดับ จิตไร้สำนึก (unconscious mind) จากการที่ฟรอยด์เน้นถึงเรื่องการสนองความต้องการขั้นต้นของชีวิตว่าเป็นกิจกรรมทางเพศนี้ เขาจึงได้แบ่งระยะพัฒนาการของมนุษย์ออกเป็น 5 ระยะ ดังนี้

(1) **ระยะปาก (oral stage)** เป็นระยะที่เด็กใช้ปากทำให้เกิดความสุข ความพอใจ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งประมาณ 2 ปี โดยการดูด กลืน กัด ขบเคี้ยว แทะ ฯลฯ ในระยะนี้ ถ้าเด็กไม่ได้รับความพอใจเพียงพอจะเกิดปัญหาในตอนโตขึ้น เช่น กัดดินสอ ปากกา เคี้ยวหมากฝรั่ง ใช้หลอดดูดน้ำ และอื่นๆ

(2) **ระยะทวารหนักหรือขับถ่าย (anal stage)** เป็นระยะที่เด็กได้รับความพึงพอใจถ้าได้ขับถ่าย ซึ่งอายุประมาณ 2-3 ปี ปัญหาพัฒนาการที่อาจเกิดขึ้นได้ในระยะนี้ คือ ถ้าพ่อแม่เข้มงวด

เรื่องการฝึกหัด ขับถ่ายกับเด็กมากขึ้น ไป เด็กอาจมีนิสัยคือรื้อน เข้มงวดกวาดขัน เข้าระเบียบ และมีอารมณ์เครียดตลอดเวลา เมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่

(3) **ระยะอวัยวะเพศ (phallic stage)** เด็กมีอายุประมาณ 3-6 ปี เป็นระยะที่เด็กสนใจอวัยวะเพศของตน และพึงพอใจในการจับต้องอวัยวะเพศ สนใจความแตกต่างระหว่างหญิงและชาย เด็กเริ่มสนใจความรักจากพ่อแม่ที่มีเพศตรงข้ามกับตน นั่นคือ เด็กชายจะรักแม่และเด็กหญิงจะรักพ่อของตน (oedipuscomplex)

(4) **ระยะแฝงหรือระยะพัก (latency stage)** เด็กชาย 6 ปี – เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กกำลังเพ่งความสนใจไปอยู่ที่พัฒนาการด้านสติปัญญา และทางด้านสังคม มีเพื่อนสนิทที่เป็นเพศเดียวกับตน ชอบคุย ชอบเล่นกับเพื่อนเพศเดียวกัน สนใจสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่อยู่รอบๆ ตัว และสนใจบทบาททางเพศของตน

(5) **ระยะสนใจเพศตรงข้าม (genital stage)** คือ ระยะเริ่มต้นตั้งแต่วัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ ในขั้นนี้เด็กจะเริ่มสนใจเพศตรงข้าม ต้องการความรักเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ ต้องการความสนใจและการยอมรับจากสังคม มีการแสวงหาความสุขความพอใจแบบผู้ใหญ่

การนำแนวคิดของซิกมันด์ ฟรอยด์ มาใช้กับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- (1) ช่วยให้ผู้บริหารและครูได้ทราบที่มาของพฤติกรรมที่ผิดปกติของผู้เรียนได้
- (2) ช่วยให้ผู้บริหารและครูรวมถึงผู้ปกครองเข้าใจพฤติกรรมพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของเด็กมากขึ้น
- (3) ช่วยให้ผู้บริหารและครูรวมถึงผู้ปกครองได้จัดสภาพการเลี้ยงดู การศึกษาอบรม บรรยากาศที่บ้าน ที่โรงเรียน ที่เอื้อต่อการพัฒนา และแก้ปัญหาพฤติกรรมนั้นๆ
- (4) เป็นแนวทางช่วยให้ผู้บริหารและครูรวมถึงผู้ปกครองวางรากฐานพัฒนาการแต่ละช่วงวัยที่เหมาะสมได้

แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์ (Piaget's theory of cognitive development)

ฌ็อง-ฌัก ปิอาเจต์ (2553, หน้า 52-59) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์ เป็นนักจิตวิทยาชาวสวิส ที่ได้ทุ่มเทให้กับการศึกษา พัฒนาการความรู้ความเข้าใจทางด้านสติปัญญา ว่า ความคิดหรือสติปัญญา หมายถึง การที่บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สามารถดัดแปลงความคิดและการแสดงออกของตนได้ดี ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการ 2 ชนิด คือ

(1) **การรับ (assimilation)** เป็นกระบวนการที่เด็กรับเอาประสบการณ์ต่างๆ มาเป็นประสบการณ์เฉพาะตน ทำให้เด็กมีพฤติกรรมต่อสิ่งใหม่ๆ ตามประสบการณ์ของตน เช่น เด็ก2 ขวบ ที่ชอบเล่นของเล่นตุ๊กตาด้วยการโยนหรือเขย่า เมื่อนำเครื่องบินหรือเครื่องเล่นอื่นมาให้เล่นก็อาจจะเล่นแบบโยนหรือเขย่าเหมือนเดิม

(2) การเก็บและปรุ่่งแต่ง (accomodation) เป็นการระบวกรในการปรับความเข้าใจหรือประสบการณ์เดิมให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ โดยการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม เช่น เด็กที่เล่นเครื่องบินโดยการโยนหรือเขย่า ถ้าเด็กเรียนรู้ว่า เครื่องบินสามารถร่อนเล่นได้ เด็กก็จะเปลี่ยนวิธีเล่นเสียใหม่ โดยการร่อนเครื่องบินเล่น แทนที่จะโยนหรือเขย่าเล่นเหมือนเดิม

เพียเจต์แบ่งพัฒนาการทางความรู้ทางความเข้าใจ ความคิด หรือสติปัญญา ออกเป็น 4 ระยะ คือ

(1) ระยะของการใช้ร่างกายและประสาทสัมผัส (sensorimotor period) อายุ 0-2 ปี ในขั้นนี้ พฤติกรรมของเด็กอยู่กับการเคลื่อนไหวเป็นส่วนใหญ่ เช่น การดูด การมอง การไขว่คว้า พฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นลักษณะปฏิกิริยาสะท้อน มีพฤติกรรมน้อยมากที่แสดงออกถึงความเข้าใจเพราะเด็กยังไม่สามารถแยกตนเองออกจากสิ่งแวดล้อมได้ ตัวตน (self) ของเด็กก็ยังไม่ได้พัฒนาจนกว่าเด็กจะได้รับประสบการณ์ ทำให้ได้พัฒนาตัวตนขึ้นมาแล้วเด็กจึงสามารถแยกแยะสิ่งต่างๆ ได้จนกระทั่งเด็กอายุประมาณ 18 เดือน จึงจะเริ่มแก้ปัญหาด้วยตนเองได้บ้าง และรับรู้เท่าที่สายตามองเห็น เช่น จะหยิบของที่อยู่ไกลตัวได้อย่างไร จะเอาฝาปิดหน้าอยู่ออกอย่างไร เมื่อเด็กโตขึ้นเด็กจะค่อยๆ เข้าใจสภาพแวดล้อมและเริ่มสนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ มากขึ้น

(2) ระยะของการเริ่มมีความคิดความเข้าใจ (pre-operational) อายุ 2-7 ปี เด็กยังไม่สามารถใช้สติปัญญากะทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ ระยะนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ชั้น คือ

(2.1) ชั้นก่อนเกิดสังกับ (preconceptual thought) อายุ 2-4 ปี ในระยะนี้เด็กพัฒนาทางด้านการใช้ภาษา รู้จักใช้คำสัมพันธ์กับสิ่งของ เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ แต่ยังไม่สมบูรณ์ และยังไม่มืเหตุผล เด็กชอบเล่นสมมติ โดยสร้างเป็นจินตนาการ เช่น ให้ตุ๊กตาเป็นเด็กจริงๆ หรือสมมติให้ของเล่นเป็นสิ่งมีชีวิต เด็กกระษะนี้อยู่ในระยะของ โลกแห่งจินตนาการ

(2.2) ชั้นการคิดแบบสหัสญาณ (intuitive thought) อายุ 4-7 ปี ความคิดของเด็กในระยะนี้ มีเหตุผลขึ้นแต่การคิดยังออกมาในลักษณะการรับรู้มากกว่าความเข้าใจ เด็กจะพัฒนาการรับรู้อย่างรวดเร็ว สามารถที่จะเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้เป็นหมวดหมู่ ทั้งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ในขั้นนี้เด็กมีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่ง คือ เชื่อตัวเองโดยไม่ยอมเปลี่ยนความคิดหรือเชื่อในเรื่องการทรงภาวะเดิมของวัตถุ (conservation) ซึ่งเพียเจต์ เรียกว่า principle of invariance เช่น เมื่อเด็กรับรู้เกี่ยวกับขนาดและน้ำหนักของวัตถุทรงกลมแล้ว เมื่อให้เด็กทำเป็นแท่งยาวเด็กจะบอกว่าทำไม่ได้เพราะแท่งยาวจะต้องใช้จำนวนวัตถุที่มีปริมาณมากกว่าเดิม เป็นต้น

(3) ชั้นของการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลเชิงรูปธรรม (concrete operational period) อายุ 7-11 ปี ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กสามารถคิดอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่ไม่เคยเข้าใจ

มาก่อน และเริ่มเข้าใจลักษณะมวลสารที่เท่ากันและเปลี่ยนแปลงรูปร่างไปว่ายังมีน้ำหนักหรือ ปริมาตรคงเดิม เป็นระยะที่เด็กสามารถนำความรู้ หรือประสบการณ์ในอดีตมาแก้ปัญหาใน เหตุการณ์ใหม่ๆ ได้ มีการถ่ายโอนการเรียนรู้ (transfer of learning) แต่ปัญหาหรือเหตุการณ์นั้น จะต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม ส่วนปัญหาที่เป็นนามธรรมนั้นเด็กยังไม่สามารถ แก้ได้

(4) **ขั้นของการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลเชิงนามธรรม (formal operational period)** เด็กจะมีอายุระหว่าง 11-15ปี ขั้นนี้เป็นขั้นสูงสุดของการพัฒนาความเข้าใจของเด็ก เด็กสามารถคิดแก้ปัญหาต่างๆ ที่เป็นนามธรรม สามารถแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการหลายๆอย่าง รู้จัก ทดลอง รู้จักใช้เหตุผล เริ่มมีความคิดแบบผู้ใหญ่ คือ สามารถทำงานที่ต้องใช้สติปัญญาอย่าง สลับซับซ้อนได้ นักจิตวิทยาเชื่อว่า การพัฒนาความเข้าใจจะพัฒนาไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเข้าสู่วัยชรา

การนำแนวคิดของเพียเจต์มาใช้ในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- (1) ผู้บริหารและครูสามารถให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรม
- (2) ผู้บริหารและครูสามารถให้ผู้เรียนคิดตั้งสมมุติฐานอย่างสมเหตุสมผล
- (3) ผู้บริหารและครูสามารถให้ผู้เรียนตั้งกฎเกณฑ์และแก้ปัญหา
- (4) ต้องการให้ผู้เรียนเป็นผู้กระตือรือร้น พยายามแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองตั้งแต่ เล็กๆ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และอีกส่วนหนึ่ง โดยที่ครูเป็นผู้จัดให้
- (5) ต้องการให้ผู้เรียนกระตุ้นให้มีความคิด วิพากษ์วิจารณ์ รู้จักที่จะพิสูจน์สิ่งต่างๆ ไม่ยอมเชื่ออะไรง่ายๆ

การให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากสภาพแวดล้อมจะดีกว่าการสอนอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะเด็กเล็ก ภาษาและความคิดของเด็กแตกต่างจากผู้ใหญ่ ดังนั้นจะต้อง สังเกตอย่างใกล้ชิด เพื่อทราบความคิดจิตใจของเขา ซึ่งแต่ละคนก็มีแตกต่างกันไป ต้องใช้ความละเอียดอ่อนในการทำ ความเข้าใจเขา เพราะเป็นความสามารถทางนามธรรม วัตถุออกมาได้ยากกว่ารูปธรรม และเด็กจะ เรียนรู้ได้ดี ถ้าสิ่งที่เรียนมีความยากง่ายปานกลาง ดังนั้น เพื่อให้เขา “ดูดซึม” ได้ดี ควรสอนด้วยสิ่ง เร้าเร้าคุ้นเคย ผสมกับสิ่งเร้าที่แปลกใหม่เพื่อเป็นตัวกระตุ้นความสนใจ นอกจากนี้ ควรส่งเสริม พัฒนาการของเขาตามลำดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา คือให้พร้อมที่รับจึงจะสอน สุดท้าย ครู ควรส่งเสริมให้เด็กคิด ได้แย้ง แสดงความเห็น เพื่อความเจริญทางสติปัญญา

แนวคิด ทฤษฎีพัฒนาการของอีริกสัน (Erikson's psychosocial stage of development)

ณัฐพรหม อินทยศ (2553, หน้า 46-49) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีพัฒนาการของอีริกสัน (Erik Erikson) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาวิเคราะห์แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์เวิร์ด (Harvard University) เดิมเป็นลูกศิษย์ของ فروยด์ แต่ภายหลังได้เปลี่ยนแนวความคิดใหม่ คือ มุ่งเน้น อิด (Id) เหมือนกับ فروยด์ เขา

กลับเน้นเรื่อง อีโก (Ego) สภาพแวดล้อมความสัมพันธ์การพัฒนาทางสังคมของเด็กแต่ละคน แต่อิริคสันก็ยังเชื่อเหมือนกับฟรอยด์และเพียเจท์ ในเรื่องพัฒนาการของแต่ละวัยว่า ถ้าเด็กไม่ได้รับความสุขความพอใจในวัยใด ก็จะทำให้เด็กเกิดปัญหาสะสมต่อมา หรือชี้ให้เห็นถึงบุคลิกภาพของเด็กในวัยต่อมาจนถึงวัยผู้ใหญ่

อิริคสัน ได้ศึกษาพัฒนาการของเด็กโดยเริ่มจากความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดา เขาสรุปว่าประสบการณ์จากการเลี้ยงดูที่ทารกได้รับมีส่วนสำคัญในการสร้างบุคลิกภาพให้กับเด็ก ความรัก ความอบอุ่นจากบิดามารดา จะทำให้ทารกเติบโตมีความมั่นใจในตนเอง มีความไว้วางใจ เชื่อใจบิดามารดาและบุคคลอื่น แต่ในทางตรงข้าม ถ้าทารกไม่ได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่จากบิดามารดา จะทำให้เป็นเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ และมีพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

อิริคสัน ได้แบ่งพัฒนาการตามความต้องการทางสังคมของบุคคลที่เรียกว่า psychosocial stage ออกเป็น 8 ระยะ คือ

(1) **ระยะเชื่อใจไว้วางใจกับความระแวงไม่ไว้วางใจ (trust vs. mistrust)** อายุตั้งแต่แรกเกิด – 1 ปี วัยนี้เด็กต้องอาศัยผู้อื่น โดยเฉพาะแม่ เป็นผู้เอาใจใส่ดูแลให้นม อุ้มชู แต่งตัว และสอนให้เด็กพบกับสิ่งเร้าใหม่ๆ พ่อแม่จะกอดรัด สัมผัส พูดยุข เล่นด้วยตลอดเวลา ถ้าเด็กได้รับความรัก ความอบอุ่น ความพอใจ เด็กจะเกิดความรู้สึกว่าตนสามารถอยู่ในโลกได้อย่างมีความสุข เกิดความเชื่อใจไว้วางใจต่อโลก ทำให้กล้ากระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ และรู้สึกไว้วางใจคนอื่น แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับความรักความอบอุ่นเท่าที่ควร เขาจะเกิดความกลัว ว่าแห้ว รู้สึกว่าถูกทอดทิ้ง ทำให้ไม่เชื่อใจไว้วางใจใคร กลายเป็นเด็กเฉื่อยชาหรือไม่อยากเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ดังนั้น พัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ขั้นพื้นฐานจึงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของเด็กกับแม่

(2) **ระยะที่มีความอิสระกับความสงสัยไม่แน่ใจ (autonomy vs. doubt)** อายุ 1-3 ปี เด็กเริ่มช่วยตัวเองได้บ้าง เช่น การกินอาหาร การขับถ่าย การเดิน การพูด และทำอะไรได้ตามอิสระ เป็นระยะที่เด็กพยายามได้บ้าง เช่น การกินอาหาร การขับถ่าย การเดิน การพูด และทำอะไรได้ตามอิสระ เป็นระยะที่เด็กพยายามใช้คำพูดของตนเองและพยายามสำรวจโลกรอบๆ ตัว ถ้าพ่อแม่ให้การสนับสนุนกระตุ้น ให้เด็กรู้จักช่วยตัวเอง จะทำให้เด็กมีความสามารถไม่ต้องพึ่งผู้ใหญ่ และมีอิสระ แต่ในทางตรงข้าม ถ้าพ่อแม่คอยห้ามปรามหรือกีดกันหรือปกป้อง ไม่ยอมรับ จะทำให้เด็กรู้สึกละอายและสงสัยตัวเอง

(3) **ระยะมีความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด (initiative vs. guilt)** อายุระหว่าง 4-5 ปี วัยนี้เด็กจะชอบเล่นและเด็กจะเริ่มเรียนรู้บทบาททางสังคม เช่นการรับผิดชอบต่อสมบัติของตน เด็กจะมีพัฒนาการทางความคิดริเริ่มจากการเล่น เด็กจะผูกพันกับพ่อแม่บ่อยลง แต่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน เพื่อนที่โรงเรียนหรือญาติพี่น้องเพิ่มขึ้น ถ้ากิจกรรมต่างๆ ที่เด็กทำได้ได้รับการสนับสนุน

จากพ่อแม่ จะทำให้เด็กสบายใจ มีความคิดริเริ่ม แต่ถ้าพ่อแม่เข้มงวดกวดขันหรือคอยควบคุมตลอดเวลา จะทำให้เด็กรู้สึกตัวเองทำผิด ขาดความคิดริเริ่ม

(4) ระยะเวลาที่มีความขยันหมั่นเพียรกับความรู้สึกมีปมด้อย (industry vs. inferiority)

อายุระหว่าง 6-11 ปี ในระยะนี้ เด็กมีทักษะทางร่างกายและสังคมมากขึ้น สามารถมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ เด็กเริ่มมีการแข่งขันกันทำงาน เด็กผู้ชายมักจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มโลก ขณะที่เด็กหญิงเรียนรู้ทางด้าน การบ้าน การครัว เย็บปักถักร้อยแต่ทั้งสองเพศก็มีโอกาสที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่ตนสนใจเท่ากัน

ถ้าหากพ่อแม่ ครูอาจารย์ได้กระตุ้น ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างถูกต้อง เด็กถึงจะกระตือรือร้นในการทำงานให้สำเร็จ แต่ถ้าพ่อแม่ หรือครูอาจารย์คอยขัดขวาง เด็กก็อาจไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานและเกิดความรู้สึกมีปมด้อย

(5) ระยะเวลาที่มีเอกลักษณ์ของตนเองกับความไม่เข้าใจตนเอง (identity vs. role diffusion)

อายุ 12-20 ปี เป็นระยะเวลาที่เด็กเริ่มสนใจเรื่องเพศ รู้จักตัวเองว่าตนเป็นใคร มีความสามารถหรือความถนัดทางใด รู้ว่าตัวเองมีความเชื่ออย่างไร ต้องการอะไร อันจะช่วยให้บุคคล ประสบความสำเร็จในชีวิตวันรุ่น เด็กอาจจะเลียนแบบจากบุคคลที่ตนนับถือยกย่อง แต่ถ้าเด็กมีความรู้สึกไม่เข้าใจตนเองจะเกิดการสับสน พบกับความขัดแย้ง และประสบความสำเร็จในการทำงาน

(6) ระยะเวลาใกล้ชิดสนิทสนมกับความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง (intimacy vs. isolation)

อายุระหว่าง 21-25 ปี เป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ใช้ชีวิตแบบผู้ใหญ่ มีความสนใจเพศตรงข้าม เพื่อหาคู่ครอง เริ่มทำงานเพื่อประกอบอาชีพ สร้างหลักฐาน สร้างครอบครัว มีความรักความผูกพัน ถ้าหากว่าแต่ละคน ได้พัฒนาขั้นการรู้จักตนเองดีพอ เข้าก็จะพัฒนาความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดีประสบความสำเร็จในการมีคู่รัก มีเพื่อน ตลอดจนหน้าที่การงาน แต่ถ้าเขาล้มเหลว ก็จะแยกตัวเองออกจากสังคมเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้างและไม่มีความผูกพันใกล้ชิดกับบุคคลใดเป็นพิเศษ

(7) ระยะเวลาให้กำเนิดและเลี้ยงดูบุตรกับการใฝ่ใจอยู่กับตนเอง (generativity vs. self absorption)

อายุตั้งแต่ 26 ปีขึ้นไป เป็นวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน เป็นระยะที่แต่ละบุคคลมีครอบครัว มีบุตรและจะต้องเลี้ยงดูบุตรด้วยความรักความเอาใจใส่อย่างแท้จริง ต้องสามารถรู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองปัญหาครอบครัวหรือปัญหาที่ขัดแย้งกับโลกภายนอก เป็นระยะที่บุคคลตั้งใจทำงานเพื่อให้สิ่งต่างๆ ดีขึ้นแต่ถ้าบุคคลใดไม่สามารถผูกพันกับคนอื่น ไม่ได้ทำหน้าที่ตามบทบาทของพ่อแม่ ไม่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวอันอาจเนื่องมาจากตนเองไม่สามารถ

แก้ปัญหาขัดแย้งในอดีตของตนเองได้ พวกนี้จะหันเหความสนใจจากผู้อื่นมาสนใจตัวเอง และไฝหาแต่ความสุขเฉพาะตน

(8) **ระยะความมั่นคงทางจิตใจกับความสิ้นหวัง (integrity vs. despair)** ระยะนี้คือระยะเข้าสู่วัยชรา อายุประมาณ 50 ปี เป็นต้นไป เป็นวัยของการยอมรับความจริงของชีวิต บุคคลจะระลึกถึงความทรงจำในอดีต ถ้าหากในอดีตที่ผ่านมาเขามีความสุข ความสบาย ประสบความสำเร็จในสิ่งต่างๆ ก็จะเกิดความรู้สึกไว้วางใจเพื่อนร่วมโลกและตัวเอง มีความมั่นคงทางจิตใจ แต่ถ้าเขามีความทรงจำเกี่ยวกับความผิดหวังอยู่ตลอดเวลา เขาก็จะไม่สามารถพัฒนาชีวิตในวัยชราให้มีความสุขได้ มีความชิงชังกับการดำเนินชีวิตของตนและมีความรู้สึกสิ้นหวังในชีวิต

การนำแนวคิดของอิริคสันมาใช้ในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- (1) ผู้บริหารและครูสามารถให้ผู้เรียนหาเอกลักษณ์ของตนเองได้
- (2) ผู้บริหารและครูสามารถให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว และสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้ง่าย อันเนื่องมาจากความไว้วางใจ
- (3) ผู้บริหารและครูสามารถให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเอง และเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นำไปสู่การพัฒนาตนเอง
- (4) ผู้บริหารและครูสามารถช่วยให้ผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่ ให้อิสระเสรีในการคิด และการกระทำตามความเหมาะสมแก่วัยของผู้เรียน
- (5) ผู้บริหารและครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น สามารถที่จะยอมรับสิ่งที่ดี และไม่ดีของตนเองและผู้อื่นได้

แนวคิดทฤษฎีของมาสโลว์

สรวงศ์ โกว์ตระกูล (2553, หน้า 358-359) ได้กล่าวถึงแนวคิดของมาสโลว์สรุปได้ดังนี้ ความต้องการ (need) ของมนุษย์สามารถจัดลำดับขั้นของความต้องการ (hierarchy of needs) ได้ 7 ขั้น โดยเริ่มจากความต้องการพื้นฐานทางด้านสรีระไปจนถึงความต้องการทางจิตวิทยาที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ มีดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางร่างกาย (physiological needs) ได้แก่ ความต้องการรับประทานอาหาร ดื่มน้ำ และอากาศหายใจ เพราะคนเราทุกคนจะเกิดความหิว ความกระหายและต้องหายใจเพื่อการมีชีวิตอยู่

ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (safety needs) ได้แก่ ความต้องการความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยและปราศจากอันตรายใดๆ

ขั้นที่ 3 ความต้องการความเป็นเจ้าของและความรัก (belongingness and love needs) ได้แก่ ความต้องการติดต่อกับผู้อื่น ความต้องการการยอมรับจากกลุ่ม และความต้องการเป็นเจ้าของ ทั้งในด้านการเป็นผู้ให้และผู้รับ

ขั้นที่ 4 ความต้องการการยอมรับ (esteem needs) ได้แก่ ความต้องการสัมฤทธิ์ผลความต้องการความสามารถรอบรู้ในสิ่งต่างๆ ความต้องการได้รับการเห็นด้วยและความเอาใจใส่จากผู้อื่น ต้องการที่จะเป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เป็นที่ยอมรับทั้งในด้านความสามารถและค่านิยม

ขั้นที่ 5 ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจ (cognitive needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะรู้จัก ความต้องการที่จะเข้าใจ และความต้องการที่จะสำรวจสิ่งต่างๆ เป็นขั้นที่ต้องการทราบวิธีที่จะรู้ ข้อมูลและกระทำในสิ่งต่างๆ ความต้องการที่จะทราบความหมายของสิ่งของ เหตุการณ์และสัญลักษณ์ต่างๆ รวมทั้งต้องการที่จะเข้าใจในเรื่องระบบ กระบวนการ และการผสมผสานความรู้เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพ

ขั้นที่ 6 ความต้องการทางสุนทรียะ (aesthetic needs) ได้แก่ ความต้องการความสมดุลของชีวิต ความต้องการจัดระเบียบของชีวิต และความรู้สึกสวยงามในชีวิต เป็นขั้นที่มีความซาบซึ้งในความมีระบบระเบียบ ความสมดุล ความสวยงาม และความรักในทุกๆสิ่ง

ขั้นที่ 7 ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self-actualization) ได้แก่ ความต้องการที่จะค้นพบความสำเร็จในตนเอง และเข้าใจในศักยภาพแห่งตน เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ เป็นความต้องการที่สมบูรณ์ของมนุษย์ตามสภาพความจริง

การนำแนวคิดของมาสโลว์มาใช้กับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ครูแนะแนวควรจัดสภาพการณ์ที่สามารถสนองความต้องการตามลำดับขั้นให้แก่ นักเรียน โดยครูเป็นผู้คอยช่วยเหลือให้นักเรียนได้พัฒนาด้วยตนเองและกระตุ้นให้นักเรียนได้พัฒนาไปถึงขั้นสูงสุด คือความต้องการความสำเร็จแห่งตน โดยพยายามสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน เพื่อให้นักเรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ ดังนี้

(1) ผู้บริหารและครูสามารถทำให้นักเรียนเกิดความสบายทางกาย เช่น จัดชั่วโมงพัก จัดห้องเรียนให้มีอากาศถ่ายเทได้ดี หรืออนุญาตให้นักเรียนล้างหน้าล้างตาในช่วงที่อากาศร้อนอบอ้าว ฯลฯ

(2) ผู้บริหารและครูสามารถทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยทั้งกายและใจ โดยจัดบรรยากาศผ่อนคลาย ไม่ตึงเครียด ไม่เยาะเย้ยหรือลงโทษนักเรียนอย่างรุนแรงจนนักเรียน รู้สึกกลัว และมีเจตคติที่ไม่ดีต่อครู

(3) ผู้บริหารและครูสามารถแสดงความสนใจเอาใจใส่ในนักเรียนทุกคน เช่น จำชื่อ นักเรียนได้ทุกคน จัดเวลาสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กเรียนที่ขาดเรียนหรือเรียนอ่อน ฯลฯ

(4) ผู้บริหารและครูสามารถจัดประสบการณ์ให้นักเรียนรู้สึกว่าตนได้รับการยอมรับจากครูและเพื่อนเช่น ลดการแข่งขันกับผู้อื่น ให้แข่งขันกับตนเอง ให้นักเรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จในงานบ้างโดยมอบหมายงานให้ทำตามความสามารถของนักเรียนแต่ละคน ฯลฯ

(5) ผู้บริหารและครูสามารถให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่อยากจะเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ใช้ตัวเอง ไม่ใช่ด้วยสิ่งล่อใจอื่นๆ เช่น คะแนนหรือรางวัล ให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการเรียนที่มีต่อการดำรงชีวิตในสังคม

(6) ผู้บริหารและครูจัดประสบการณ์ที่ช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักตั้งระดับความคาดหวังที่ตรงตามความเป็นจริงและมีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางบวก

(7) ผู้บริหารและครูคำนึงถึงผลเสียที่อาจเกิดจากการแข่งขัน ถ้าโรงเรียนเน้นการแข่งขันนักเรียนจะเกิดความรู้สึกว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จคือผู้ชนะ การเรียนรู้คือการทำให้ดีกว่าผู้อื่น และจะไม่มีการช่วยเหลือกัน ครูจึงต้องทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จตามความสามารถของแต่ละคน

(8) ผู้บริหารและครูต้องให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนบางคนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

(9) หน้าที่ผู้บริหารและครูทำให้นักเรียนรู้สึกว่าตนมีคุณค่า ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้นักเรียนต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ตามที่ครูต้องการ พยายามฝึกให้สามารถยอมรับนักเรียนแต่ละคนได้อย่างไม่มีเงื่อนไข ทำความเข้าใจในตัวนักเรียนด้วยความจริงใจ และสื่อสารความรู้สึกเหล่านี้ให้นักเรียนรับรู้ได้ทั้งทางวาจาและท่าทาง

ดังนั้นการนำแนวความคิดของมาสโลว์มาใช้ จะต้องยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและมีความไว้วางใจในตัวนักเรียน ปล่อยให้ให้นักเรียนเลือกวิธีการเรียนรู้ด้วยตัวเองจนพัฒนาไปสู่ขั้นประสบความสำเร็จแห่งตน ครูควรจัดบรรยากาศที่ไม่มีการบังคับเพราะจะช่วยให้นักเรียนสามารถควบคุมตนเองได้ นอกจากนี้จะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีช่องทางหลายๆ ช่องทางในการพัฒนาตนเอง รู้จักเลือกอย่างฉลาดตามความพึงพอใจของตนทั้งด้านร่างกาย ความปลอดภัย ความรัก ความเป็นเจ้าของ และการยอมรับ

แนวคิดทฤษฎีของโรเจอร์ส (1902-1987)

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2553, หน้า 360-361) ได้กล่าวถึงแนวความคิดของโรเจอร์ส สรุปได้ดังนี้

คนเราแต่ละคนจะมีเป้าหมายที่จะเจริญก้าวหน้า มีวุฒิและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี โรเจอร์สเชื่อว่าคนเรามีแรงจูงใจพื้นฐานที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนตามความสามารถของ

ร่างกายซึ่งมีข้อจำกัดจากพันธุกรรม บุคคลไม่อาจรับรู้ตนเองได้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการกระทำที่นำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าซึ่งเกิดจากการแสดงออกหรือการสังเกต แต่ถ้าเขารับรู้ตนเองได้อย่างชัดเจน เขาจะเลือกความก้าวหน้ามากกว่าการเก็บกด เขาเชื่อว่าการรู้จักความจริงเป็นพื้นฐานในการบำบัดโดยยึดคนไข้เป็นศูนย์กลาง

ในเรื่องความเป็นตน (the self) หรืออัตมโนทัศน์นั้นประกอบด้วยความคิด การรับรู้ และค่านิยม ซึ่งเป็นคุณลักษณะเกี่ยวกับ **ตัวฉัน (I)** หรือ **ของฉัน (mine)** รวมทั้งการตระหนักรู้ว่าตัวเองคือใครและจะทำอะไรได้บ้าง นี่คือการรับรู้ตนเองซึ่งมีอิทธิพลต่อการรับรู้โลกของบุคคลและพฤติกรรมของเขา นอกจากนี้ โรเจอร์สได้ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์กับอัตมโนทัศน์ว่า คนเราต้องการแสดงพฤติกรรมตามที่คิด ตามประสบการณ์ และความรู้สึกของตน เขาอาจปฏิเสธการรับรู้ของตนเอง

การรับรู้ตนเองของคนเราจะสอดคล้องกับความรู้สึกและประสบการณ์ของตนเองซึ่งอาจต่อต้านตนเองจากความเป็นจริง ทั้งนี้ เพราะความจริงอาจทำให้เกิดความวิตกกังวล ถ้าไม่สอดคล้องกันมาก การต่อต้านจะแตกหัก ส่วนผู้ที่การรับรู้ของตนเองสอดคล้องกับความรู้สึกและประสบการณ์จะเป็นคนยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดี เพราะสามารถเปลี่ยนแปลงประสบการณ์และความคิดใหม่ได้

ความไม่สอดคล้องกันของตนตามที่คิด (ideal self) กับ ตนตัวจริง (real self) เป็นผลให้คนเราไม่มีความสุขและไม่พึงพอใจในตนเอง คนเราจึงควรพัฒนาสองส่วนนี้โดยคำนึงถึงประสบการณ์ที่เป็นจริงระหว่าง ตนตัวจริง กับ ตนตามที่คิด

โรเจอร์สเชื่อว่าถ้าเด็กได้รับการยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข (unconditional positive regard) เด็กจะพัฒนาได้ตามศักยภาพและจะรู้สึกว่าคุณค่าในสายตาของพ่อแม่และคนอื่น ๆ ทั้งในด้านความรู้สึก เจตคติ และพฤติกรรม

การนำแนวคิดของโรเจอร์สมาใช้กับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. ผู้บริหารและครูมองนักเรียนในแง่ดี เพราะทุกคนต้องการที่จะพัฒนาตนเองไปในทางที่ดีเสมอการมองนักเรียนในทางบวกจะช่วยให้ครูมีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนพร้อมที่จะมีพฤติกรรมที่ดีตามที่ครูคาดหวัง การจัดกิจกรรมแนะแนวก็จะบรรลุผลตามเป้าหมาย

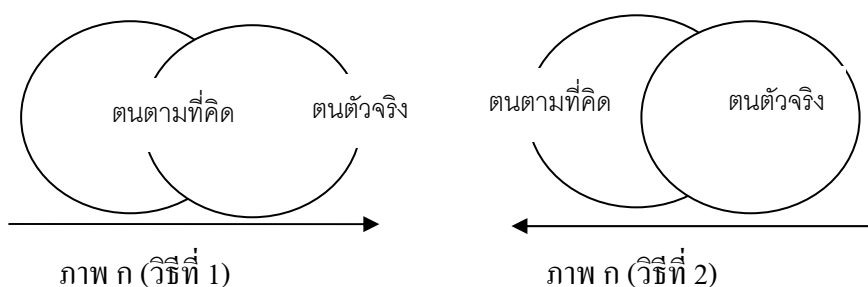
2. ผู้บริหารและครูยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้นักเรียนได้มีบทบาทในการเรียนรู้มากกว่าครู โดยการใช้เทคนิควิธีการจัดกิจกรรมที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เช่น การจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการวิทยาศาสตร์ กระบวนการแก้ปัญหา เป็นต้น

3. ผู้บริหารและครูช่วยให้นักเรียนรับรู้ตนเองได้ตรงตามความเป็นจริง รู้ว่าตนเองคือใคร มีเป้าหมายของชีวิตอย่างไรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รู้ถึงความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และค่านิยม โดยการจัดให้มีการสำรวจตนเองด้วยเครื่องมือทางการแนะแนว การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบตัวเอง

4. ผู้บริหารและครูยอมรับนักเรียนอย่างไม่มีเงื่อนไข การยอมรับนักเรียนได้อย่างไม่มีเงื่อนไขเป็นขั้นตอนแรกของการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน เพราะจะทำให้ นักเรียนรู้สึกว่าคุณเองเป็นที่ยอมรับของครู ไม่ว่าจะเรียนเก่งหรือไม่ก็ตาม ครูมีความเข้าใจในตัวเขาอย่างแท้จริงช่วยให้นักเรียนกล้าที่จะเปิดเผยตนเองและสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพของตน

5. ผู้บริหารและครูพยายามให้นักเรียนปรับตนเองจริงกับตนตามที่คิดให้สอดคล้องกัน เพื่อให้สามารถปรับตนเองได้ตามสภาพความเป็นจริง เป็นผู้ที่มีความสุขในชีวิตที่เรียนรู้อย่างมีความสุขยอมรับตนเองตามสภาพความเป็นจริง การปรับตนตัวจริงกับตนตามที่คิดสามารถทำได้ 2 วิธี คือ ปรับตนตัวจริงให้สอดคล้องกับตนตามที่คิด และปรับตนตามที่คิดให้สอดคล้องกับตนตัวจริง ซึ่งจะง่ายหรือยากขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาของนักเรียน

ตัวอย่างเช่น ถ้านักเรียนเรียนคณิตศาสตร์ไม่ดี แต่นักเรียนคิดว่าตนเองเก่งเพราะสอบได้ที่หนึ่งมาตลอด (อาจเป็นเพราะขยันเรียนมาก) จึงเลือกเรียนแผนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ผลปรากฏว่าสอบได้คะแนนต่ำมาก ทำให้นักเรียนกลุ่มใจและเกิดความเครียดจนต้องพบกับจิตแพทย์ในกรณีเช่นนี้อาจต้องให้นักเรียนปรับตนตามที่คิด (คิดว่าเรียนคณิตศาสตร์เก่ง) ให้สอดคล้องกับตนตัวจริง (เรียนคณิตศาสตร์ไม่เก่ง) โดยยอมรับว่าตนเองไม่เก่งวิชาคณิตศาสตร์ อาจขอเปลี่ยนแผนการเรียน ที่เหมาะสมกับตนเอง (ภาพ ก) แต่ถ้าคิดว่าจะปรับตนตัวจริงให้สอดคล้องกับตนตามที่คิดก็อาจจะขยันมากขึ้น เรียนพิเศษหรือหาผู้ช่วยสอนให้เป็นพิเศษในเรื่องที่ไม่เข้าใจก็อาจจะทำให้นักเรียนเก่งคณิตศาสตร์ได้ (ภาพ ข) แต่ถ้าระดับสติปัญญาของนักเรียนไปไม่ไหวก็ควรจะใช้วิธีปรับตนตามที่คิดให้สอดคล้องกับตนตัวจริงจะดีกว่า

ภาพที่ 2.1 การปรับตนตามที่ตนคิดกับตนตัวจริงให้สอดคล้องกับทั้ง 2 วิธี

ที่มา : กมล ประทีปธีรานันท์, 2537, หน้า 13

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้ วิธีการนำแนวคิดของโรเจอร์สมาใช้โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-centered education) กล่าวคือ สร้างความอบอุ่น ยอมรับ และมองนักเรียนในแง่ดี เน้นให้ตระหนักรับรู้เกี่ยวกับความคิดและการรู้สึกของตนเอง รวมทั้งเงื่อนไขที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จ เด็กจะเกิดการยอมรับและตระหนักรู้ในตนเอง สามารถแก้ปัญหาได้เอง โดยครูต้องมีลักษณะที่สำคัญ คือ ความจริงใจ และความน่าไว้วางใจ

จากแนวคิด ทฤษฎีจิตวิทยาดังกล่าว สามารถสรุปนำหลักการมาใช้กับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ดังนี้

(1) ผู้บริหารและครูสามารถช่วยให้นักเรียนยอมรับตนเองและมีความภูมิใจตนเอง และมีความภูมิใจในตนเอง สามารถเข้าใจและยอมรับความรู้สึกของตน มีความเชื่อมั่นในตนเอง และคิดว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีค่า

(2) ผู้บริหารและครูสามารถช่วยให้นักเรียนมีวุฒิภาวะ สามารถที่จะทราบถึงข้อดีข้อเสียของตน และสามารถที่จะยืนหยัดต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ของตน

(3) ผู้บริหารและครูสามารถช่วยให้นักเรียนตั้งจุดมุ่งหมายของชีวิตตามสภาพความเป็นจริงที่เป็นไปได้

(4) ผู้บริหารและครูสามารถช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการกระทำ หรือพฤติกรรมของตนและผลตามของพฤติกรรมนั้นๆ

(5) ผู้บริหารและครูสามารถช่วยให้นักเรียนเป็นผู้กล้าที่จะเผชิญกับปัญหา แม้ว่าจะเป็นปัญหาที่ยากและสามารถแก้ปัญหาได้โดยใช้วิธีการแก้ปัญหาได้โดยใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์

(6) ผู้บริหารและครูสามารถช่วยให้นักเรียนมีโอกาที่จะใช้จินตนาการ (Imagination) ความคิดคะเนฝัน

(7) ผู้บริหารและครูสามารถช่วยให้นักเรียนมีโอกาที่จะแสดงออกทั้งทางด้านความคิด ความรู้สึก อารมณ์อย่างเปิดเผยไม่เสแสร้ง

(8) ผู้บริหารและครูสามารถช่วยให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ รู้ว่าจะเรียนรู้อย่างไร เพื่อจะเป็นผู้ที่ใฝ่รู้อยู่เสมอ

(9) ผู้บริหารและครูสามารถช่วยให้นักเรียนรู้จักการประเมินผลของการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตั้งเกณฑ์การประเมินผล

(10) ผู้บริหารและครูสามารถช่วยให้นักเรียนเป็นผู้ที่ตระหนักรู้ (Aware) และไวต่อความรู้สึกของผู้อื่นและยอมรับว่าบุคคลแต่ละคนเป็นปัจเจกบุคคล มีอิสระที่จะมีความคิดเห็นของตนเอง

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544, หน้า 5) ได้ให้ความหมายว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการและมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูผู้เกี่ยวข้องหรือบุคลากรภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2544, หน้า 44) ได้ให้ความหมายว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือนักเรียน ให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามอัธยาศัยของตนเพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้ดี นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์มากขึ้น นักเรียนรู้จักยอมรับและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้นและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2542, หน้า 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว และมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับครูที่ปรึกษา หรือบุคลากรภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน

มันทนา และรังสรรค์ เฟิงงู (2545, หน้า 1) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

จากการศึกษาคำว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถสรุปความหมายได้ดังนี้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน ป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน โดยมีผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนพร้อมด้วยวิธีการและการทำงานที่ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนได้รับการแก้ไขปัญหาในด้านร่างกาย และจิตใจ สามารถมีคุณภาพ มีทักษะและการดำรงชีวิตที่ดี โดยที่ผู้เขียนได้รู้จัก และเข้าใจตนเองรวมถึงมีแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง เพื่อให้นักเรียน สามารถดำรงชีวิตร่วมอยู่ในสังคมอย่างเป็นปกติสุขได้

ความหมายของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2541, หน้า 46) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การช่วยเหลือ นักเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ดังนั้นต้องทำความเข้าใจคุณภาพชีวิต คือชีวิตที่มีคุณภาพ เป็นชีวิตที่ไม่สร้างความทุกข์ ความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่นทั้งใน ด้านร่างกายและจิตใจ ไม่ทำให้คุณงามความดีของตนเองและผู้อื่นเสียหายหรือทำลายไปกับทั้งต้อง เป็นชีวิตซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ และมวลมนุษยชาติ ต้องเป็นชีวิตที่มีอาชีพเป็นหลักฐาน มีความรับผิดชอบ เสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นชีวิตที่สร้าง ความสุขความเจริญและสันติสุขเพื่อมวลมนุษยชาติ ชีวิตจะเป็นเช่นนี้ได้ก็ต่อเมื่อเจ้าของชีวิตเป็นผู้ ก่อปรด้วยปัญญา ศิลธรรม คุณธรรม มีความสมบูรณ์ด้วยสุขภาพกายและสุขภาพจิต สามารถ ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ มีอาชีพที่เหมาะสม สามารถเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้สามารถ พัฒนาได้เต็มขีดความสามารถของตน มีความพอใจในสภาพที่ตนเป็นและทำได้ สามารถนำตนเอง ได้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเป็นไปในทางที่ชอบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือ จากครูประจำชั้นและคณะครูอย่าง ทัวถึงโดยมีผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้นความหมาย ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงครอบคลุมเกี่ยวกับงานปกครองและงานแนะแนว เนื่องจากงาน ทั้งสองด้านเป็นการควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัยนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2544, หน้า 5) ได้ให้ความหมาย ของการดูแลช่วยเหลือว่าหมายถึง การส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูประจำชั้นหรือ ครูที่ปรึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และ ปลอดภัยจากสารเสพติด

กรมวิชาการ (2545, หน้า 15) ได้ให้ความหมายว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง มีแนวทางในการ ปรับปรุงและพัฒนาตนเอง รวมทั้งครูได้รู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมและป้องกันปัญหา ของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติหรือกลุ่มพิเศษ

จันทนา บุญรุ่ง (2548, หน้า 11-12) กล่าวว่า การดูแลช่วยเหลือ หมายถึงการส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่ เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจาก สารเสพติด

เสถียร ทามัง (2551, หน้า 9) กล่าวว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ความ เกี่ยวเนื่องกับการปกครองนักเรียน เพราะเป็นงานส่งเสริม พัฒนาควบคุม และแก้ไขความประพฤติ

ของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกัน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร และเพื่อการคุ้มครอง ดูแล รักษา รวมทั้งให้การอบรมศีลธรรม จรรยา มารยาทอันดีแก่นักเรียน นอกจากนี้มีการดูแลทั้งในการเก็บข้อมูลของนักเรียนเพื่อใช้เป็นฐานในการให้บริการให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ ซึ่งรวมถึงงานแนะแนวนักเรียนด้วย

จากการศึกษาคำว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถสรุปความหมายได้ดังนี้

การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัย จากพฤติกรรมด้านลบ ยกตัวอย่างเช่น ความปลอดภัยจากสารเสพติด เป็นต้น รวมถึงการส่งเสริมให้นักเรียนได้ปรับปรุงและพัฒนาตนเองสามารถป้องกันปัญหาของผู้เรียนให้เป็นปกติสุขได้

วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 3)

(1) เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ

(2) เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือชุมชน มีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน พร้อมด้วยเอกสาร หลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบหรือรับการประเมินได้

ความสำคัญและความเป็นมาของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความสำคัญและความเป็นมาของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 1-3) การพัฒนานักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นนอกจากจะดำเนินการด้วยส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่างๆ ปัญหาครอบครัวซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม หรืออื่นๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นที่มาที่มุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคนโดยเฉพาะบุคลากร ครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการ

ต่างๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโต งดงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 3)

- (1) นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา
- (2) สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี และอบอุ่น
- (3) นักเรียนรู้จักตนเองและควบคุมตนเองได้
- (4) นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข
- (5) นักเรียนมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 3)

- (1) ผู้บริหาร โรงเรียน รวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนทุกฝ่าย ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงาน หรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ
- (2) ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนัก ในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน
- (3) คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะ ต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และมีการประชุมในแต่ละคณะ อย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด
- (4) ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ จากโรงเรียน
- (5) การอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้แก่ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะเรื่อง ทักษะการปรึกษาเบื้องต้นและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียน โรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ คือ (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 10)

- (1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- (2) การคัดกรองนักเรียน
- (3) การส่งเสริมนักเรียน
- (4) การป้องกัน
- (5) การแก้ไขปัญหา
- (6) การส่งต่อ

ดังมีรายละเอียดที่จะอธิบายดังต่อไปนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 10)

1.1 ความสำคัญ

ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกันหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึก หรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำได้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

1.2 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 3 ด้านใหญ่ๆ คือ (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 10-13)

1.2.1 ด้านความสามารถ แยกเป็น

- 1) ด้านการเรียน
- 2) ด้านความสามารถอื่นๆ

1.2.2 ด้านสุขภาพ แยกเป็น

- 1) ด้านร่างกาย
- 2) ด้านจิตใจ

1.2.3 ด้านพฤติกรรม

1.2.4 ด้านครอบครัว แยกเป็น

- 1) ด้านเศรษฐกิจ
- 2) ด้านการคุ้มครองนักเรียน
- 3) ด้านการเลี้ยงดู

1.2.5 ด้านสังคม

1.2.6 ด้านอื่นๆ ที่ครูพบเพิ่มเติมซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน

ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ควรทราบ

ข้อมูลนักเรียน	รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ
1. ด้านความสามารถ 1.1 ด้านการเรียน 1.2 ด้านความสามารถอื่นๆ	<ul style="list-style-type: none"> - ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา - ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน - พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน - ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน - เชาวน์ปัญญา - ทักษะการสื่อสาร - บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน - ความสามารถพิเศษ - การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งโรงเรียนและนอกโรงเรียน
2. ด้านสุขภาพ 2.1 ด้านร่างกาย 2.2 ด้านจิตใจ	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนสูง น้ำหนัก - โรคประจำตัว ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น - การทำงานของกล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อใหญ่ - การใช้มือ - การทรงตัว - การเคลื่อนไหว

ข้อมูลนักเรียน	รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ
	<ul style="list-style-type: none"> - การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเพศ - อารมณ์ซึมเศร้า วิตกกังวล - การควบคุมตนเอง - การยอมรับในเหตุและผล - ความเมตตากรุณา - ทักษะในการระบายความเครียด - ความร่าเริงแจ่มใส - ความมั่นคงทางจิตใจไม่อ่อนไหว หรือกลัวเกินไป - ความมีสมาธิ - ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ - ความมีจินตนาการ
3. ด้านพฤติกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ความประพฤติ - ความเฉื่อยชา - ความก้าวร้าว - การเก็บตัว - การชอบรังแกผู้อื่น - ความอิจฉาริษยา - การโกหก - การขโมย - การหนีโรงเรียน - การหนีออกจากบ้าน - การใช้จ่ายเกินตัว - การใช้สารเสพติด - ความประพฤติตนไม่เหมาะสมในเรื่องเพศ
4. ด้านครอบครัว 4.1 ด้านเศรษฐกิจ 4.2 ด้านการคุ้มครองนักเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - รายได้ครอบครัว - อาชีพของบิดา มารดา ผู้ปกครอง - ค่าใช้จ่ายในการมาโรงเรียนของนักเรียน - จำนวนพี่น้อง/บุคคลในครอบครัว - สถานภาพของบิดา มารดา ผู้ปกครอง - ลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลนักเรียน	รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ
4.3 ด้านการเลี้ยงดู	<ul style="list-style-type: none"> - การเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว - การใช้สารเสพติด การติดยา การพนันของคนในครอบครัว - บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน - ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว - การสื่อสารระหว่างนักเรียนกับคนในครอบครัว - ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนในครอบครัว
5. ด้านสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะในการจัดการปัญหากับผู้อื่น - ทักษะในการสื่อสาร - การปรับตัวเข้ากับกลุ่ม - การกล้าแสดงออก - การมีส่วนร่วมในกลุ่ม - ความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม - ความมีระเบียบวินัย - ความเป็นผู้นำ - การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเคารพสิทธิของผู้อื่น - การแยกผิด ถูก ชั่ว ดี - การละอายต่อบาป - การคบเพื่อนต่างเพศ

ที่มา : กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 10

1.3 วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัวที่สำคัญคือ (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 13-15)

1.3.1 ระเบียบสะสม

1.3.2 แบบประพจน์พฤติกรรมเด็ก หรือ

1.3.3 วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ เช่น การสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษาจากแฟ้มสะสม ผลงาน การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง ซึ่งจัดทำโดยกรมอนามัย เป็นต้น

1.3.1 ระเบียบสะสม (ป.06/ป.พ8)

ระเบียบสะสมเป็นเครื่องมือในรูปแบบของเอกสารเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูลและครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาพิจารณาทำความเข้าใจกับนักเรียนเบื้องต้นหากข้อมูลไม่เพียงพอ หรือมีข้อสังเกตบางประการ ก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากครูอื่นๆ หรือเพื่อนๆ ของนักเรียน เป็นต้น รวมทั้งการใช้เครื่องมือทดสอบต่างๆ หากครูที่ปรึกษาดำเนินการได้

รูปแบบและรายละเอียดในระเบียบสะสมของแต่ละโรงเรียน มีความแตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละโรงเรียน แต่อย่างน้อยควรครอบคลุมข้อมูลทั้งด้านการเรียน ด้านสุขภาพและด้านครอบครัว

ระเบียบสะสม เป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน จึงต้องเป็นความลับและเก็บไว้อย่างดี มิให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเด็กอื่นๆ มารื้อค้นได้ หากเป็นไปได้ควรเก็บไว้กับครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น และมีผู้เก็บระเบียบสะสมให้เรียบร้อย

ระเบียบสะสม ความเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 3 ปี การศึกษา หรือ 6 ปีการศึกษา และส่งต่อระเบียบไปยังครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป หรืออาจจัด ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น ตามคุณลักษณะนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ดูตัวอย่างระเบียบสะสมในภาคผนวก)

1.3.2 แบบประเมินพฤติกรรม (SDQ) (โรงเรียนอาจนำเครื่องมืออื่นมาใช้แทนก็ได้)

แบบประเมินพฤติกรรม ไม่ได้เป็นแบบวัดหรือแบบทดสอบ แต่เป็นเครื่องมือสำหรับ การคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรม การปรับตัว ที่มีผลเกี่ยวข้องกับสภาพจิต ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวทางการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้นแบบประเมินพฤติกรรม เป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้น โดยพัฒนาจาก The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) ประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงและความตรง จำนวนข้อไม่มากนัก คณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิต โดยแพทย์หญิงพรรณพิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้าคณะได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมิน และหาเกณฑ์มาตรฐาน (Norm) ของเด็กไทย

แบบประเมินพฤติกรรม มี 3 ชุด คือ

1. ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก
2. ชุดที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้ประเมินเด็ก
3. ชุดที่เด็กประเมินตนเอง

ทั้ง 3 ชุด มีเนื้อหาและจำนวนข้อ 25 ข้อเท่ากัน ทางโรงเรียนอาจเลือกใช้ชุดที่นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียว หรือใช้ควบคู่กับชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเพื่อความแม่นยำยิ่งขึ้น โดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งหากเป็นไปได้ควรใช้แบบประเมินทั้ง 3 ชุด พร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา (แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก การให้คะแนน และการแปลผล ดูในตอนที่ 2)

1.3.3 วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ

ในกรณีที่ข้อมูลของนักเรียนจากระเบียนสะสมและแบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่พอเพียง หรือเกิดกรณีที่จำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติม ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นก็อาจใช้วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่นๆ ในห้องเรียน การสัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้านนักเรียน การสังเกตพัฒนาการด้านสังคมของนักเรียน เป็นต้น

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน มีประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 16-19)

2.1 ความสำคัญ

การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียน เป็น 3 กลุ่มคือ

2.1.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ

2.1.2 กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์คัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกันและแก้ไข

2.1.3 กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มที่มีปัญหาตามเกณฑ์คัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี

การจัดกลุ่มนักเรียน มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องในการหาวิธีการ เพื่อส่งเสริมพัฒนาและหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง แก้ปัญหาได้ตรงปัญหา มีความรวดเร็วในการแก้ปัญหาเพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งถ้าหากครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว เป้าหมายเพื่อการแก้ปัญหาของ นักเรียนจะไม่ชัดเจนจะมีความล่าช้าในการช่วยเหลือเพราะบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหา

ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติ แม้นักเรียนจะรู้ตัวดีว่า ขณะนี้ตนมีพฤติกรรมอย่างไรหรือประสบกับปัญหาใดก็ตาม และเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้นครูที่ปรึกษาครูประจำชั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้หากครูที่ปรึกษาครูประจำชั้น ผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีการประสานงานกับผู้ปกครอง เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนควรระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่าคุณครูของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่มีปัญหา แตกต่างจากเพื่อนนักเรียนอื่นๆ ซึ่งอาจมีผลเสียต่อนักเรียนในภายหลังได้

2.2 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น ผู้ที่เกี่ยวข้อง และยึดถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลักด้วย ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการประชุมครู เพื่อการพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือ แนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความดีของพฤติกรรมมีเท่าใด จึงจะจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหา (ดูตัวอย่างเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนและแบบสรุปผลการคัดกรอง ในตอนที่ 2) การพิจารณาเพื่อจัดทำเกณฑ์การคัดกรองและแหล่งข้อมูล เพื่อคัดกรองนักเรียนแต่ละด้านนั้นมีประเด็นการพิจารณา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ข้อมูลนักเรียน	ประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
1. ด้านความสามารถ		
1.1 ด้านการเรียน	1) ผลการเรียนที่ได้และความเปลี่ยนแปลงของผลการเรียน 2) ความเอาใจใส่ความพร้อมในการเรียน 3) ความสามารถในการเรียน 4) ความสม่ำเสมอในการมาโรงเรียนเวลามาโรงเรียน การเข้าชั้นเรียน	- ระเบียบสะสม (ป.01/ป.พ8) - วิธีการอื่นๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การได้ข้อมูลจากครูที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เป็นต้น
1.2 ด้านความสามารถอื่นๆ	1) การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษที่มี 2) ความถนัด ความสนใจ และผลงานในอดีตที่ผ่านมา 3) บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน 4) การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ	- ระเบียบสะสม (ป.01/ป.พ8) - วิธีการอื่นๆ เช่น การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน เพิ่มสะสมผลงานพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียน เป็นต้น

ข้อมูลนักเรียน	ประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
2. ด้านสุขภาพ 2.1 ด้านร่างกาย	1) ความปกติ ความพิการ หรือความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน เป็นต้น 2) โรคประจำตัว 3) ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักกับส่วนสูง 4) ความสะอาดของร่างกาย	
2.2 ด้านจิตใจ	สภาวะอารมณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวล หรือซึมเศร้า	- ระเบียบสะสม (ป.01/ป.พ8) - วิธีอื่นๆ เช่น การสังเกต การสอบถาม จากครูพยาบาลจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง เป็นต้น - ระเบียบสะสม (ป.01/ป.พ8) - แบบประเมินพฤติกรรม - แบบสังเกต
3. ด้านพฤติกรรม	1) ความประพฤติ เช่น การลักขโมย ก้าวร้าว 2) พฤติกรรมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อ การเรียน ความสามารถพิเศษและการปรับตัวของนักเรียน เช่น พฤติกรรมที่อยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้น 3) การแสดงพฤติกรรมต่อเพื่อน ครูและ ผู้ปกครอง การใช้สารเสพติด การทำร้ายตนเอง พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น	- แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน - การสังเกตพฤติกรรม - การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียนหรือจากการตอบแบบสอบถาม - ระเบียบสะสม (ป.01/ป.พ8) - การได้ข้อมูลจากเพื่อนนักเรียน - การได้ข้อมูลจากนักเรียนโดยตรง
4. ด้านครอบครัว 4.1 ด้านเศรษฐกิจ	1) ผู้หารายได้ให้ครอบครัว 2) ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ภาระหนี้สิน 3) ความเพียงพอของรายรับกับรายจ่าย 4) จำนวนเงินที่นักเรียนได้รับและใช้จ่ายในแต่ละวัน	- ระเบียบสะสม (ป.01/ป.พ8)

ข้อมูลนักเรียน	ประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
4.2 ด้านการ คุ้มครอง นักเรียน	1) ความสามารถในการคุ้มครองดูแล นักเรียนได้อย่างปลอดภัยและเหมาะสม ของผู้ปกครอง 2) ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัย	- การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน - การสอบถามนักเรียน โดยตรงหรือจาก เพื่อน - การเยี่ยมบ้าน
4.3 ด้านการ เลี้ยงดู	1) ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว เช่น ครอบครัวอบอุ่น หรือทะเลาะเบาะแว้ง การใช้ความรุนแรงในการตัดสิน แก้ไข ปัญหาซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของ นักเรียน เช่น ซึม เหม่อลอย ไม่อยากกลับ บ้าน เป็นต้น 2) สมาชิกในครอบครัวใช้สารเสพติดสุรา หรือเล่นการพนัน รวมถึงเจ็บป่วยเรื้อรัง 3) แบบอย่างของครอบครัว	- การสังเกตพฤติกรรม - การสอบถามจากนักเรียน โดยตรงหรือ จากเพื่อน
5. ด้านสังคม	1) ครอบครัวแยกตัวจากสังคมแวดล้อมหรือ ถูกกีดกันจากสังคมแวดล้อม 2) ความสัมพันธ์ของครอบครัวต่อชุมชน	- เยี่ยมบ้าน - การสอบถามจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น เพื่อนบ้าน เพื่อนนักเรียน

ที่มา : กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 19

3. การส่งเสริมนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียน มีประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 19-23)

3.1 ความสำคัญ

การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มที่มีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

3.2 วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

3.2.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom)

3.2.2 การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting)

3.2.3 กิจกรรมอื่นๆ

ตัวอย่างแนวทางการจัดกิจกรรม

3.2.1 การจัดกิจกรรมโฮมรูม

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>✍ กิจกรรมโฮมรูมเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มก็ได้ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูมอาจเป็นที่ห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน ให้มีบรรยากาศเสมือนบ้านที่มีครูประจำชั้นและนักเรียนเป็นดั่งสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน และมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น การรู้จักตนเองของนักเรียน การรู้จักผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม มีทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัว และการวางแผนชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน</p> <p>✍ ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมโฮมรูมจะช่วยให้ครูประจำชั้นรู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถและป้องกันปัญหาของนักเรียน ได้อีกด้วย</p>	<p>แนวดำเนินการกิจกรรมโฮมรูม มีดังนี้</p> <p>(1) กำหนดกิจกรรมโฮมรูม โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ดังนี้</p> <p>(1.1) สำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม</p> <p>(1.2) พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน หรือให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ เป็นเรื่องที่ทันสมัย</p> <p>(1.3) การจัดกิจกรรมโฮมรูมแต่ละครั้งควรมีการดำเนินการเป็นหลักฐานทั้งก่อนดำเนินการ และหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเขียนในรูปแบบของการบันทึกการจัดกิจกรรม หรืออื่นๆ รวมทั้งให้มีการบันทึกสรุปผลที่เกิดขึ้นหลังการจัดกิจกรรมทุกครั้ง ซึ่งการบันทึกอาจบันทึกในแผนการจัดกิจกรรม หรือในแบบฟอร์ม บันทึกที่แยกออกมาต่างหาก ก็ได้</p> <p>(1.4) ประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำรายงาน</p> <p>(2) โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูม หรือมีคู่มือในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมีจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ครูประจำชั้นก็ดำเนินการ</p>

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
	<p>ตามนั้น แต่ให้ มีความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อและวิธีดำเนินการให้เหมาะสมและทันสมัยได้ด้วย</p> <p>(3) วิธีการผสมผสาน โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนและนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม</p> <p>(4) วิธีการอื่นๆ ตามความเหมาะสม</p>

3.2.2 การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครอง (Classroom meeting)

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>☞ การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนเป็นการพบปะกันระหว่างครูประจำชั้นกับผู้ปกครองนักเรียนที่ครูประจำชั้นดูแลอยู่เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้าน โรงเรียน และผู้ปกครอง</p> <p>☞ การประชุมผู้ปกครองดังกล่าวจะทำให้ นักเรียนได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมากขึ้นทั้งเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพ มีความสามารถมากยิ่งขึ้น หรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาของนักเรียน</p>	<p>ครูประจำชั้นควรจัดประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มีใช้การรายงานสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ควรตระหนักในการจัดกิจกรรมประชุมก็คือ</p> <p>(1) การเตรียมการ</p> <p>ครูประจำชั้นควรเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคน และกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน</p> <p>(2) การสื่อสาร</p> <p>ครูประจำชั้นควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียน หรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุม ใช้คำพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน และอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักใน</p>

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
	<p>ความรับผิดชอบ และต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน</p> <p>(3) การจัดกิจกรรมในการประชุม</p> <p>การที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชมนั้นจำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่างๆ โดยเริ่มต้นด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อนจึงจะมีกิจกรรมอื่นๆ ให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p> <p>(4) การสรุปผลและบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครอง</p> <p>ในการประชุมแต่ละครั้ง ครูประจำชั้นควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสารเป็นหลักฐาน เพื่อประโยชน์ดังนี้</p> <p>(4.1) เป็นหลักฐานในการประชุมทุกครั้ง</p> <p>(4.2) เป็นข้อมูลสำหรับดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป</p> <p>(4.3) เป็นข้อมูลสำหรับประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป</p>

3.2.9 กิจกรรมอื่นๆ

กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ตัวอย่างเช่น กิจกรรมกลุ่มผู้บำเพ็ญประโยชน์

การจัดกิจกรรมกลุ่มผู้บำเพ็ญประโยชน์

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>กิจกรรมกลุ่มผู้บำเพ็ญประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มก็ได้ เพื่อให้ นักเรียน ได้บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม อันก่อให้เกิดความเสียสละ ความสามัคคีในกลุ่ม สถานที่จัดกิจกรรมอาจเป็นในห้องเรียน หรือนอกโรงเรียนก็ได้</p>	<p>(1) สสำรวจความต้องการของนักเรียน</p> <p>(2) พิจารณาเลือกกิจกรรมและสถานที่บำเพ็ญประโยชน์</p> <p>(3) จัดกิจกรรมกลุ่มผู้บำเพ็ญประโยชน์แต่ละครั้งควรมีการดำเนินการเป็นหลักฐานทั้งก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเป็นการ</p>

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมกลุ่มผู้บำเพ็ญประโยชน์จะช่วยให้นักเรียนรู้จักและคุ้นเคยกับครูประจำชั้นและทำให้นักเรียนมีความเสียสละและมีความสามัคคีในกลุ่ม	จดบันทึก หรือสรุปผลหลังการจัดกิจกรรมทุกครั้ง (4) ประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำรายงาน

4. การป้องกันช่วยเหลือนักเรียน

การป้องกันช่วยเหลือนักเรียน มีประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 23-27)

4.1 ความสำคัญ

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น และผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความดูแลและเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือป้องกันโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่ และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

4.2 วิธีการและเครื่องมือเพื่อการป้องกันช่วยเหลือนักเรียน

การป้องกันช่วยเหลือให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้นและผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องดำเนินการ มี 3 ประการ คือ

4.2.1 การให้การปรึกษาเบื้องต้น

4.2.2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันช่วยเหลือนักเรียน

4.2.3 การจัดกิจกรรมอื่นๆ ในการป้องกันช่วยเหลือนักเรียนเฉพาะหน้า และกิจกรรมการป้องกันระยะยาว

ตัวอย่างในการจัดกิจกรรม

4.2.1 การให้การปรึกษาเบื้องต้น

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>☞ การให้การปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนเป็นการช่วยเหลือและป้องกันปัญหาให้ลดน้อยลง ทั้งด้านความรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติตนของนักเรียน ในทางที่ถูกต้อง โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไปแต่ในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์</p> <p>☞ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การให้การปรึกษาเบื้องต้นมีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ให้การปรึกษาคควรมีความรู้และทักษะพื้นฐาน ดังนี้</p>	<p>ผู้ให้การปรึกษาคควรมีความรู้และมีความพร้อมในการให้การปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ การให้การปรึกษาจะต้องมีกระบวนการในการให้การปรึกษา ดังนี้</p> <p>กระบวนการการให้การปรึกษา</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างสัมพันธภาพ 2. พิจารณาทำความเข้าใจปัญหา 3. กำหนดวิธีการดำเนินการป้องกันกาให้ความช่วยเหลือนักเรียน 4. ยุติการเป็นผู้ให้การปรึกษาที่ดี มีคุณภาพนั้น <p>ผู้ให้การปรึกษาคควรรจะปฏิบัติดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการให้การปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงานภายนอก หรือ โรงเรียนจัดอบรมให้

4.2.2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันช่วยเหลือนักเรียน

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
	<ol style="list-style-type: none"> 2) หมั่นฝึกฝนทักษะการให้การปรึกษาและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ 3) ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้การปรึกษา การดูแลช่วยเหลือนักเรียน
<p>☞ ในการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นแล้วการ จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของครูทุกคนและผู้ปกครอง</p>	<p>ครูที่ปรึกษา สามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนได้หลายแนวทางซึ่งในที่นี้สรุปไว้ 5 แนวทางที่จำเป็น คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2. การใช้กิจกรรมในห้องเรียน 3. การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน 4. การใช้กิจกรรมซ่อมเสริม 5. การใช้กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
	<p>สำหรับข้อ 2,3 และ 5 ครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการด้วยตนเอง ส่วนข้อ 1 และ 4 จำเป็นต้องมีการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากครูอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียนด้วย แต่อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือทั้ง 5 กิจกรรมดังกล่าว ครูที่ปรึกษาสามารถขอคำแนะนำความคิดเห็นจากครูอื่นๆ ในการจัดกิจกรรมให้ได้ผลยิ่งขึ้น</p> <p>การพิจารณาเลือกใช้กิจกรรม ครูที่คำนึงถึง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะปัญหา 2. บุคลิกลักษณะของนักเรียนแต่ละคน 3. สภาพของชั้นเรียน/โรงเรียน/ชุมชน <p>ทั้ง 5 กิจกรรมมีรายละเอียดแสดงไว้ในภาคผนวกเรื่องตัวอย่างการจัดกิจกรรมการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน แบบบันทึกการช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล และแบบสรุปรายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p>

4.2.3 การจัดกิจกรรมอื่นๆ ในการป้องกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนเฉพาะหน้า และกิจกรรมการป้องกันระยะยาว

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>การจัดกิจกรรมอื่นๆ ในการป้องกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนเฉพาะหน้า และกิจกรรม การป้องกันระยะยาว เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องจัดและมีการวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อให้กิจกรรมที่จะจัดให้เด็กมีความเหมาะสม</p>	<p>การวางแผนการจัดกิจกรรมครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นต้องมีความรู้และมีการวางแผนที่รอบคอบ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องมีความรู้ทางด้านจิตวิทยาและการพัฒนาเด็ก 2. มีวิธีการเสริมสร้างคุณค่าให้กับเด็ก 3. การจัดกิจกรรมกลุ่มควรจัดให้เหมาะสมกับวัยเด็ก 4. รู้จักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กหรือนักเรียนร่วมกัน 5. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อครอบครัวของเด็กกับผู้ปกครอง

4.3 ข้อพึงตระหนักในการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน

4.3.1 การรักษาความลับ

1) เรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ต้องป้องกันและให้ความช่วยเหลือ ไม่ควรนำไปเปิดเผย ยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการจะช่วยให้มีการป้องกันช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ระบุชื่อ – สกิลจริงของนักเรียน และการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ไม่เกี่ยวข้องกับนักเรียน

2) บันทึกข้อมูลการป้องกันการช่วยเหลือนักเรียน ควรเก็บไว้ในที่เหมาะสมและสะดวกในการเรียกใช้

3) การรายงานการป้องกันการช่วยเหลือนักเรียน ควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้โดยไม่ให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

4.3.2 การป้องกัน

1) การป้องกันการช่วยเหลือนักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของการที่จะป้องกันให้ครบถ้วน และหาวิธีป้องกันการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้นๆ เพราะการป้องกันมิได้เกิดจากสาเหตุใดเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจจะเกิดจากหลายๆ สาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

2) การป้องกันมีหลายวิธีการ ต้องป้องกันให้ตรงกับสาเหตุ สาเหตุใดที่เหมือนกันควรจะป้องกันและช่วยเหลือให้สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับนักเรียน เนื่องจากความแตกต่างของบุคคลดังนั้นการป้องกันและให้ความช่วยเหลือนักเรียนควรจะให้คำแนะนำปรึกษาให้ถูกต้องและตรงกับสาเหตุควรมีกระบวนการหรือทักษะในการป้องกันและช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ฝึกฝน เพื่อการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับการป้องกันช่วยเหลือในแต่ละคน

5. การแก้ไขปัญหา

การแก้ไขปัญหา มีประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 27-31)

5.1 ความสำคัญ

ในการช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรรักษาความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่จะต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การแก้ไขปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

5.2 วิธีการและเครื่องมือเพื่อการแก้ไข้ปัญหา

การแก้ไข้ปัญหาให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิค วิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น และผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องดำเนินการ มี 3 ประการ คือ

5.2.1 การให้การปรึกษาเบื้องต้น

5.2.2 การจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไข้ปัญหา

5.2.3 การจัดกิจกรรมอื่นๆ เช่น การแก้้ปัญหาเฉพาะหน้า และกิจกรรมการแก้้

ปัญหาระยะยาว

ตัวอย่างในการจัดกิจกรรม

5.2.1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>☞ การให้คำปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนเป็นการช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิดและการปฏิบัติตนของนักเรียนในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์</p> <p>☞ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปรึกษาเบื้องต้นมีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรมีความรู้และทักษะพื้นฐานดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) จิตวิทยาวัยรุ่น 2) ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ทั้งร่างกายและจิตใจ 3) กระบวนการและทักษะการปรึกษาเบื้องต้นที่สำคัญๆ คือ <ul style="list-style-type: none"> - การสร้างสัมพันธภาพ - การใช้คำถาม - การรับฟังทั้งเนื้อหาและความรู้สึก 4) แนวทางการแก้้ปัญหาของนักเรียนในแต่ละลักษณะปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพ ครอบครั้ว หรือการใช้สารเสพติด การพนัน หนีเรียน เป็นต้น ซึ่งศึกษาค้นคว้าได้จากเอกสารของหน่วยงานต่างๆ 	<p>ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีความรู้พร้อมในการให้คำปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการปรึกษา โดยมีกระบวนการในการปรึกษา ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการปรึกษา - สร้างสัมพันธภาพ - พิจารณาทำความเข้าใจปัญหา - กำหนดวิธีการและดำเนินการแก้ไข้ปัญหา - ยุติการปรึกษา <p>การเป็นผู้ให้การปรึกษาที่ดี มีคุณภาพนั้น ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรจะปฏิบัติดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงานภายนอกหรือโรงเรียนจัดอบรมให้ 2) หมั่นฝึกฝนทักษะการปรึกษาและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ 3) ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตวิทยา พัฒนาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาคณะดูแลช่วยเหลือนักเรียน

5.2.2 การจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของนักเรียน

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>ในการแก้ไขปัญหาของนักเรียนนอกจากจะให้คำปรึกษาเบื้องต้นแล้ว การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของครูทุกคน และผู้ปกครอง</p>	<p>ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้หลายแนวทาง ซึ่งในที่นี้สรุปไว้ 5 แนวทางที่จะเป็นคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2. การใช้กิจกรรมในห้องเรียน 3. การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน 4. การใช้กิจกรรมซ่อมเสริม 5. การใช้กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง <p>สำหรับข้อ 2,3 และ 5 ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการด้วยตนเอง ส่วนข้อ 1 และ 4 จำเป็นต้องมีการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากครูอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสนับสนุนของผู้บริหาร โรงเรียนด้วยแต่อย่างไรก็ตาม การช่วยเหลือทั้ง 5 กิจกรรมดังกล่าว ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถขอคำแนะนำความคิดเห็นจากครูอื่นๆ ในการจัดกิจกรรมให้ได้ผลยิ่งขึ้น การพิจารณาเลือกใช้กิจกรรม ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรคำนึงถึง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะปัญหา 2. บุคลิกลักษณะของนักเรียนแต่ละคน 3. สภาพของชั้นเรียน/โรงเรียน/ชุมชนทั้ง 5 4. กิจกรรมมีรายละเอียดแสดงไว้ในภาคผนวก

5.2.3 การจัดกิจกรรมอื่นๆ เช่น การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและการแก้ปัญหาระยะยาว

ยาว

สาระความรู้	แนวดำเนินการ
<p>การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเมื่อเด็กใช้อ่านกับเด็ก</p> <p>เมื่อพบว่ามีการใช้อ่านระหว่างเด็กด้วยกันอย่างไม่เหมาะสม เช่น มีการรังแกกัน หรือ การข่มขู่ รีดไถเงิน ฯลฯ</p> <p>1. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้ากับเด็กที่เป็นผู้ใช้่านาจ ให้ใช้วิธีทางบวกกับเด็กที่เป็นผู้ใช้่านาจ โดยอาจให้เด็กอยู่ใกล้ชิดกับครูมากที่สุดเพื่อที่ครูจะได้คอยควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้</p> <p>2. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้ากับเด็กที่ถูกใช้อ่านาจ ให้พูดคุยกับเด็กอย่างนุ่มนวล และทำให้เด็กสบายใจและรู้สึกมั่นคงในความปลอดภัยโดยแนะนำให้เด็กรู้จักวิธีการเบื้องต้น เช่น หลีกเลี้ยง ปฏิเสธ วิ่งหนี และเน้นว่าหากเกิดเหตุการณ์ขึ้นอีกให้รีบบอกครู</p> <p>การแก้ปัญหาระยะยาว</p> <p>ในการแก้ปัญหาระยะยาว จะต้องมีการค้นหาข้อเท็จจริงว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดจากสาเหตุใดและค้นหาสาเหตุต่อไปว่า เพราะสาเหตุใดที่ทำให้เด็กใช้อ่านาจอย่างไม่เหมาะสม</p>	<p>ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีความรู้เรื่อง ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก 2. วิธีการแก้ปัญหการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน <p>โดยอาจใช้กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในโรงเรียนเพื่อแก้ไขปัญหการข่มเหงรังแกกันระหว่างเด็กกับเด็ก เช่น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กิจกรรมสร้างเสริม Team spirit 2. กิจกรรมสร้างความเห็นอกเห็นใจให้เกิดขึ้นในกลุ่ม 3. กิจกรรมที่เน้นการช่วยเหลือกันระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง

5.3 ข้อที่พึงตระหนักในการแก้ไขปัญหานักเรียน

5.3.1 การรักษาความลับ

1) เรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ต้องช่วยเหลือแก้ไข ไม่ควรนำไปเปิดเผย ยกเว้น เพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ระบุชื่อ-สกุลจริงของนักเรียน และการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ไม่ให้เกียรตินักเรียน

2) บันทึกข้อมูลการแก้ไขปัญหานักเรียน ควรเก็บไว้ในที่ที่เหมาะสม และสะดวกในการเรียกใช้

3) การรายงานการแก้ไขปัญหานักเรียน ควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้ โดยให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

5.3.2 การแก้ไข้ปัญหา

1) การช่วยเหลือแก้ไข้ปัญหาของนักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วน และหาวิธีการให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้นๆ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

2) ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกัน และวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่งก็อาจไม่เหมาะสมกับนักเรียนอีกคนหนึ่ง เนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้น การช่วยเหลือนักเรียน โดยเฉพาะการให้คำปรึกษาแนะนำจึงไม่มีสูตรสำเร็จเพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการหรือทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ฝึกฝนเพื่อนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาในนักเรียนแต่ละคน

5.4 ข้อสังเกต

การแก้ไข้ปัญหาของนักเรียนหรือการส่งต่อนั้น ในบางกรณีครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรอง นักเรียนก็ได้โดยขึ้นอยู่กับกรณีปัญหาของนักเรียนแต่ละคน

6. การส่งต่อนักเรียน

การส่งต่อนักเรียน มีประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอ ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 31-34)

6.1 ความสำคัญ

ในการแก้ไข้ปัญหาของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษา ตามกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อาจมีบางกรณีที่ปัญหาที่มีความยากต่อการแก้ไข้ช่วยเหลือ หรือแก้ไข้ช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็นที่บอบบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ผู้ที่เกี่ยวข้องคนใดคนหนึ่งเท่านั้นความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข้ช่วยเหลือ

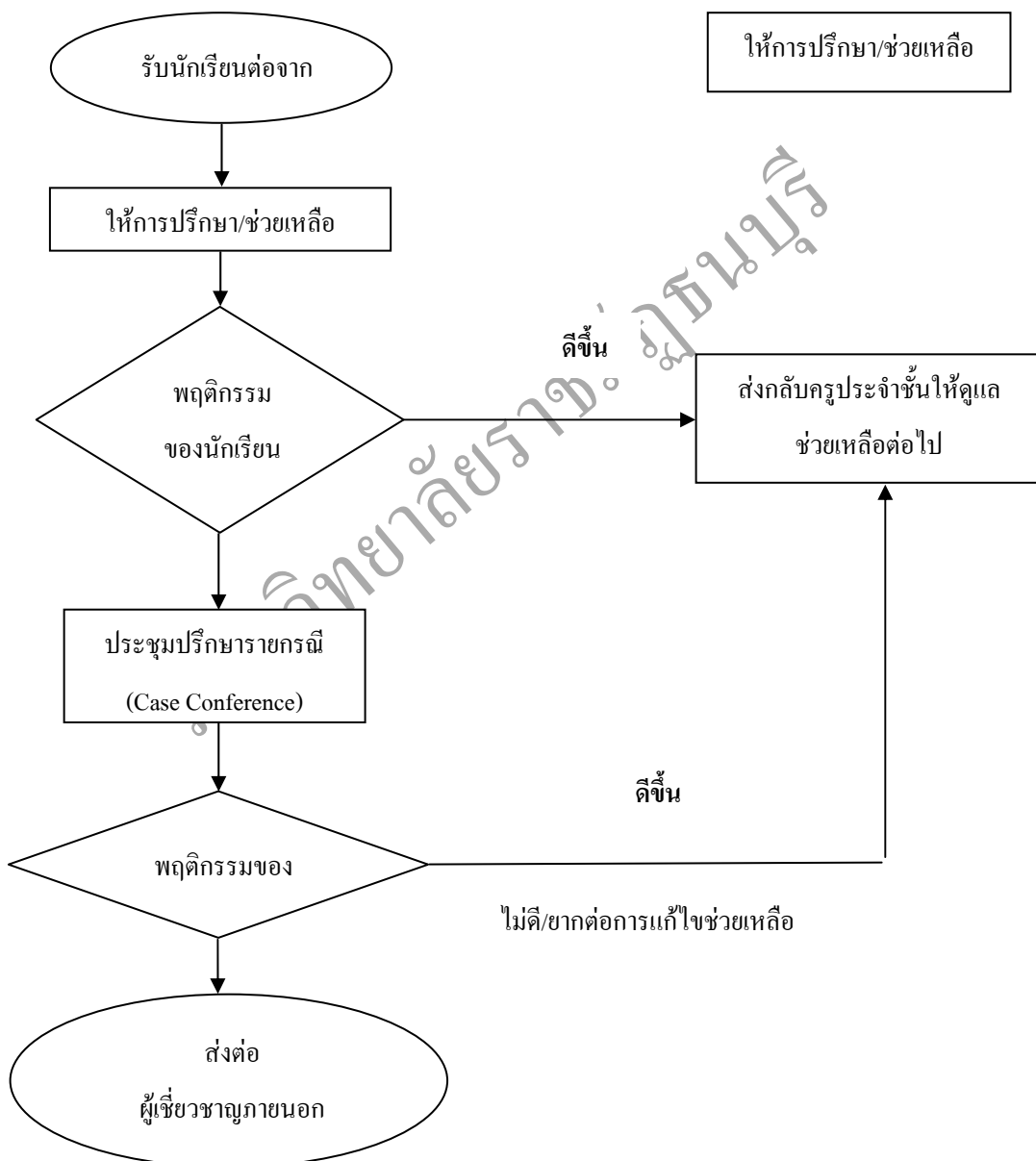
การส่งต่อ แบ่งเป็น 2 แบบ คือ

6.1.1 การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การแก้ไข้ช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล/ครูอนามัย ครูประจำวิชาหรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น

6.1.2 การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญนอก เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กตามหน่วยงานต่างๆ

สำหรับการส่งต่อภายใน หากส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองจะเป็นการแก้ไขช่วยเหลือปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึกปัญหาพฤติกรรมที่ซับซ้อนหรือรุนแรง เป็นต้น การรับต่อต้องมีการแก้ไขช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และประสานการทำงานกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียากต่อการแก้ไขช่วยเหลืออีก ก็ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน ดังแผนภูมิแสดงกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขช่วยเหลือปัญหานักเรียนของครูแนะแนว/ฝ่ายปกครอง

ภาพที่ 2.2 กระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขช่วยเหลือปัญหานักเรียนของครูแนะแนว/ฝ่ายปกครอง
ที่มา : กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 32

6.2 แนวทางการพิจารณาในการส่งต่อโดยครูประจำชั้น

การส่งต่อนักเรียน เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไปนั้น มีแนวทางการพิจารณาในการส่งต่อสำหรับครูประจำชั้น ดังนี้

6.2.1 นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้น หรือแย่ลง แม้ว่าครูประจำชั้นจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใดๆ

6.2.2 นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูประจำชั้น เช่น ให้ทำกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใดๆ เป็นต้น

6.2.3 ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึกความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยาควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

แนวดำเนินการส่งต่อนักเรียน

แนวทางการส่งต่อนักเรียน	จุดประสงค์
1. ครูประจำชั้นประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อเพื่อให้ทราบล่วงหน้าก่อน	- เพื่อให้ผู้รับนักเรียนต่อได้เตรียมการในการช่วยเหลือนักเรียน
2. สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้น ให้ผู้ที่รับการช่วยเหลือ นักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อ หรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง	- เพื่อให้ผู้รับช่วยเหลือนักเรียนต่อทราบข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนและการดำเนินงานของครูที่ปรึกษาที่ผ่านมาทำให้สะดวกในการวางแผนช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง - เพื่อให้ นักเรียนเกิดความสบายใจยินดีรับการช่วยเหลือจากครูอื่นๆ เช่น ครูพยาบาล ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชา เป็นต้น
3. ครูที่ปรึกษาควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อ โดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ รมณ์ตระวังมิให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวล หรือโกรธ เป็นต้น แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อและยินดีไปพบครูที่จะช่วยเหลือตามแต่กรณีที่ครูประจำชั้นพิจารณาว่าเหมาะสม	
4. ครูประจำชั้นนัดแนะวันเวลาสถานที่นัดพบที่ครูที่รับช่วยเหลือนักเรียน และส่งต่อให้เรียบร้อย	- รับรู้วัน เวลา สถานที่ที่พบกัน - เพื่อทราบความก้าวหน้าในการช่วยเหลือนักเรียน และความเปลี่ยนแปลงของนักเรียน
5. ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	

(ตัวอย่างบันทึกการส่งต่อและแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน ในตอนที่ 2)

แต่ละองค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าวมีความสำคัญมีวิธีการ และเครื่องมือที่แตกต่างกันไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งเอื้อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนเป็นระบบที่มีคุณภาพตลอดจนความสำเร็จในการช่วยเหลือนักเรียนเกิดจากการร่วมมือ ร่วมใจของนักเรียน ครูทุกฝ่ายและการสนับสนุนอย่างดียิ่งของผู้ปกครอง อีกทั้งหากมีจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยาประจำโรงเรียนเพื่อร่วมกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนก็จะทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนมีความสมบูรณ์มากขึ้น

บทบาทของบุคลากรทางการศึกษา

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ฉะนั้นทุกคน มีส่วนร่วม เพื่อความราบรื่นในการทำงานและประสานงานร่วมมือกันจึงควรได้มีการตกลงใน บทบาทการรับผิดชอบร่วมกัน

กรมวิชาการ (2546, หน้า 38) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่ ผู้บริหารมีอำนาจในการตัดสินใจและสั่งการ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงาน ฉะนั้นผู้บริหารจึงมี ความสำคัญสูงสุดต่อความสำเร็จของงาน ผู้บริหารที่ดีจึงควรมีบทบาทความรับผิดชอบ จึงสามารถ สรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) เป็นผู้ริเริ่มหรือสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการจัดบริการแนะแนวในสถานศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการให้ครอบคลุมงานทั้งหมด จัดบุคลากรที่เหมาะสม กำหนดบทบาทความรับผิดชอบทุกฝ่ายอย่างชัดเจนจัดหาปัจจัย จัดสภาพแวดล้อม สถานที่ อุปกรณ์ งบประมาณที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานและมีการติดตามกำกับ ดูแล เพื่อให้การดำเนินงานแนะแนวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นประโยชน์กับเด็กทุกคน

(2) เป็นผู้แก้ปัญหาและให้คำปรึกษาแก่บุคลากรในสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครอง ทั้งนี้ผู้บริหารควรมีความรู้และทักษะในการให้คำปรึกษาอย่างเพียงพอ

(3) เป็นผู้อำนวยความสะดวกและกระตุ้นใจให้ทุกฝ่ายร่วมมือกัน โดยมีการ พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และมีการสร้างแรงจูงใจให้แรงเสริม สร้างขวัญและกำลังใจในการ ปฏิบัติงานแก่ทุกคนอย่างทั่วถึง

(4) เป็นแกนกลางในการประสานงานกับทุกฝ่าย

พระวันชัย แสงจันทร์ (2545, หน้า 34) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ ผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตามทักษะของชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาค้นคว้า

ปรากฏว่า คุณสมบัติเบื้องต้นของผู้บริหารมีดังนี้ คือ มีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีเหตุผล และความรับผิดชอบ สำหรับด้านคุณสมบัติในการปฏิบัติงานของผู้บริหารมีดังนี้ คือ มีความตั้งใจ กระตือรือร้นในการทำงานและมีแรงปรารถนาจะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จสูงเสมอยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและรู้จักเลือกความคิดเห็นที่ดีและหาทางปรับปรุงงานของตนอยู่เสมอ รู้จักแบ่งงาน และอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้บุคลากรภายใน โรงเรียนอย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถและเป็นผู้ที่ฝึกให้นักเรียนตลอดจนเพื่อนร่วมงานมีระเบียบวินัย เป็นผู้สั่งผู้อำนวยความสะดวกที่ดี

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปคุณลักษณะของผู้บริหารที่ดีสุดนั้นจะต้องเป็น บุคคลที่มีคุณสมบัติ 5 ประการ คือ

- (1) ต้องมีความคิดริเริ่ม
- (2) ต้องมีความคิดสร้างสรรค์
- (3) ต้องมีความคิดวิจารณ์
- (4) ต้องมีความรับผิดชอบ
- (5) ต้องมีมนุษยสัมพันธ์

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า พื้นฐานทางการแนะแนวน่าจะมีส่วนสำคัญในการกำหนดบทบาทการปฏิบัติงาน โครงการแนะแนวซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ อาทิเช่น การเยี่ยมบ้าน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน การปัจฉิมนิเทศ เป็นต้น จึงได้เลือกบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเป็น ตัวแปรต้นในการศึกษา

บทบาทหน้าที่ของครู

เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการจัดระบบงานแนะแนวในสถานศึกษา รองจากผู้บริหาร โดยมีบทบาทสำคัญ ดังต่อไปนี้ กรมวิชาการ (2546, หน้า 39)

- (1) เป็นผู้วางแผนและจัดทำโครงการแนะแนว เพื่อเสนอผู้บริหารตามนโยบายของสถานศึกษา โดยมีการสำรวจสภาพแวดล้อมและข้อมูลจากเด็กหรือผู้เรียนทุกคนในสถานศึกษา เพื่อให้การวางแผนและโครงการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของเด็กและชุมชน
- (2) เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน การประสานงาน และการติดตามประเมินผลในการจัดบริการแนะแนวให้ครอบคลุม 5 บริการ 3 ประเภท ตามแผนงานและโครงการที่กำหนด
- (3) เป็นผู้จัดทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรและ กิจกรรมส่งเสริมหรือบำบัดพิเศษเฉพาะราย เฉพาะกลุ่ม

(4) เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง และนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน เกินความสามารถของครูที่ปรึกษา หรือส่งต่อเด็กไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางหากปัญหานั้นเกินความสามารถของตน

(5) เป็นผู้จัดทำแผนงานและดำเนินงานในการพัฒนาครูหรือบุคลากรแนะแนว ในสถานศึกษา

บริบทโรงเรียน เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนพระยามนธาตุราชศรีพิจิตร ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2528 โดยนางเจริญ จุฑะวิภาค เป็นผู้บริจาคที่ดิน 6 ไร่ 3 งาน 72 ตารางวา ให้กทม. เพื่อสร้างโรงเรียน และให้ชื่อว่า โรงเรียนพระยามนธาตุราชศรีพิจิตร ซึ่งเป็นชื่อบิดาของผู้บริจาค อาคารหลังแรกให้ ชื่อว่า “อาคาร ลมุลวรรณ” ซึ่งเป็นชื่อมารดาของผู้บริจาค นอกจากนี้ท่านยังได้บริจาคเงินสดอีก 200,000 บาท (สองแสนบาทถ้วน) เพื่อเป็นทุน จัดตั้งมูลนิธิให้แก่โรงเรียน โดยให้ชื่อว่า “มูลนิธิเจริญ จุฑะวิภาค” โรงเรียนเริ่มก่อสร้างด้วยเงินงบประมาณปี 2526 เริ่มเปิดทำการสอน เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2528 เป็นโรงเรียนลำดับที่ 24 ของเขตบางบอนเทียบ ต่อมาในปี พ.ศ. 2533 กรุงเทพมหานคร ได้จัดสรร งบประมาณ 2,870,000 บาท ซื้อที่ดิน 2 ไร่ 20 ตารางวา เพื่อ ขยายโรงเรียนให้เพียงพอกับจำนวน นักเรียนในปีการศึกษา 2536 กรุงเทพมหานคร ได้ประกาศให้ โรงเรียนพระยามนธาตุราชศรีพิจิตร เป็น โรงเรียนขยายโอกาสจึงเปิดทำการสอน ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ขึ้นในปีงบประมาณ 2537 กรุงเทพมหานคร ได้อนุมัติเงินสะสม เป็นเงิน 4,850,000 บาท (สี่ล้านแปดแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) เพื่อซื้อที่ดินจำนวน 1 ไร่ 2 งาน 16 ตารางวา ให้โรงเรียน เนื่องจาก จำนวนนักเรียน เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทุกปี ทำให้อาคาร สถานที่ไม่เพียงพอแก่จำนวนนักเรียนปัจจุบันพื้นที่ของ โรงเรียน มี 10 ไร่ 2 งาน 8 ตารางวา เป็นโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตบางบอนกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2541 (สุรศักดิ์ วิมลรัตนชัยศิริ, 2555)

โรงเรียนวัดบางบอน (พิมพ์ จันแต่อุปถัมภ์) เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร เปิดสอน ครั้งแรกเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2475 โดยอาศัยศาลาวัดบางบอนเป็นที่เรียน โดยมี นายเสริมทรัพย์เสริม เป็นครูใหญ่ เปิดสอนตามภาคบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา มีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพียงชั้นเดียว ในช่วงปีต่อมาจึงเพิ่มถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาเปลี่ยน ครูใหญ่หลายคนดังนี้ (จิราภรณ์ จ้อยเจริญ, 2555)

พ.ศ. 2492 นายเสนาะ พันธุ์มงคล ได้มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่ได้ร่วมมือกับท่านพระครูถาวรวิหารคุณ เจ้าอาวาสวัดบางบอน พร้อมด้วยคณะกรรมการวัดร่วมกันหาเงินสร้างอาคารเรียน

แยกออกจากศาลาวัดบางบอน ซึ่งทรุดโทรมมาก รวบรวมเงินได้ 10,000 บาท ได้นำเงินจำนวนนี้ไปสมทบกับงบประมาณอีก 70,000 บาท จัดสร้างอาคารเรียนแบบ ป.1 โดยท่านพระครูถาวรวิหารคุณได้ขอที่ดินจาก คุณพ่อแจ้ คุณแม่พิมพ์ จันแต่ ซึ่งเป็นที่ดินที่ติดต่อกับเขตวัดทางด้านทิศตะวันออก จัดสร้างเป็นอาคารเรียนชั้นเดียว ซึ่งมีพื้นที่กับหลังคาเท่านั้น ต่อมาท่านพระครูถาวรวิหารคุณกับคณะกรรมการวัด ได้ร่วมใจกันหาเงินได้อีก 10,000 บาท สมทบกับเงินงบประมาณของกรมสามัญอีก 50,000 บาท ต่อเติม ฝา ประตู หน้าต่าง เสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์

พ.ศ. 2502 คุณแม่พิมพ์ จันแต่ ได้มอบที่ดินให้โรงเรียน จำนวน 3 ไร่ 12 ตารางวา และได้โอนกรรมสิทธิ์ให้กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2522

พ.ศ. 2525 คุณแม่พิมพ์ จันแต่ ได้บริจาคที่ดินที่ได้ติดต่อกับโรงเรียนให้โรงเรียน 1 ไร่ 3 งาน 88 ตารางวา รวมที่ดินที่ได้รับบริจาคจากคุณแม่พิมพ์ 5 ไร่

พ.ศ. 2545 สร้างเรือนฝึกงาน (ห้องพยาบาล สหกรณ์) ต่อเติมสำนักงานชั้นล่างอาคาร 4 สร้างห้องน้ำอนุบาล ข้างหลังตึกอนุบาล สร้างพระพุทธรูปข้างห้องอนุบาล

พ.ศ. 2546 สร้างศาลาที่พักผู้ปกครอง ป้อมยาม เวทีศักยภาพ โครงสร้างหลังคากันแดด ปรับปรุงเพิ่มเติมสำนักงานของเดิม โดยการจัดแบ่งเป็นห้อง สร้างที่แปรงฟัน 3 จุด ข้างอาคาร 4 หลังอาคาร 3 และข้างอาคาร 2 สร้างพระพุทธรูป ที่จอดรถสำหรับครูอาจารย์ (กฤษดา ไทยธรรม, 2555)

โรงเรียนบ้านนายผล เริ่มก่อตั้งขึ้นโดยนายผล จันท์ทิพย์ และนายหม้อ มาลีพร้อมราษฎรในหมู่บ้านได้ร่วมแรงร่วมใจ อุทิศกำลังกาย กำลังทรัพย์ช่วยกันปลูกสร้างจนสำเร็จเป็นต้วอาคารเรียน และได้รับการอนุมัติให้เป็น โรงเรียนประชาบาล ดำเนินการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2476

โรงเรียนบ้านนายเหรียญ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2476 โดยมีนายเหรียญ จันท์รักษา ได้บริจาคเงินจำนวน 120 บาท สร้างโรงเรียนขึ้นในที่ดินของตนเอง ซึ่งตั้งอยู่หมู่ที่ 11 ริมคลองหนามแดง ตำบลบางบอน อำเภอบางขุนเทียน จังหวัดธนบุรี ต้วอาคารเป็นเรือนไม้ยกพื้นหลังคามุงจาก ไม่มีฝากัน มีความกว้าง 3 วา 2 ศอก ยาว 5 วา อนุญาตให้ใช้เป็นที่ตั้งโรงเรียนจนกว่าทางราชการไม่ต้องการจึงขอคืน ทางราชการอนุมัติให้เปิดเป็นโรงเรียนประชาบาลโดยใช้ชื่อว่า "โรงเรียนประชาบาลตำบลบางบอนเหนือ 1" และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น "โรงเรียนบ้านนายเหรียญ" เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้กับนายเหรียญ จันท์รักษา ผู้ริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนแห่งนี้ โรงเรียนบ้านนายเหรียญ ทำพิธีเปิดเรียนเมื่อ 15 มิถุนายน 2476 โดยมีขุนพันักษ์นบพ นายอำเภอบางขุนเทียนขณะนั้นเป็นประธานและมีนายพูนศักดิ์ มนต์ไพบูลย์เป็นครูใหญ่คนแรก (ศักดิ์ชัย วงศ์วรสันต์, 2555)

โรงเรียนบ้านนายสี เป็นโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 18 ซอย เอกชัย 100 แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10150 บนพื้นที่ 4 ไร่ 8 ตารางวา เป็นที่ดินซึ่งได้รับบริจาคจาก นายสี คงพารา และ นายสอน คงพารา เปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2480 ในระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545) โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดพัฒนาการในทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของสังคม และนำความรู้ความสามารถของตนเองออกมาใช้ได้อย่างเต็มตามศักยภาพ โรงเรียนบ้านนายสี เป็นโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครอยู่ในพื้นที่ ปกครองของสำนักงานเขตบางบอน มีอาคารเรียนจำนวน 2 หลัง เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น 1 หลัง และอาคาร 3 ชั้น 1 หลัง จำนวน 16 ห้องเรียน มีบ้านพักครู จำนวน 3 หลัง ห้องสุขาจำนวน 2 หลัง 15 ห้อง ห้องสมุด 1 หลัง และ สหกรณ์ร้านค้า 1 หลัง ด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้จัดให้มีอย่างครบครัน เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โรงเรียนได้ดำเนินแนวทางการศึกษาให้เป็นไปตาม ปรัชญาของโรงเรียน ที่ตั้งไว้ว่า “การศึกษา คือ เครื่องมือพัฒนาคน” (ลัทธิมหาเวทย์วิเศษ, 2555)

โรงเรียนสถานีพรหมแดน (รักษาราชบุรุษ) เปิดทำการสอนครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2483 สร้างเป็นอาคารเรียนแบบ ป.01 จำนวน 3 ห้องเรียน ณ บริเวณสถานีรถไฟ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2495 คุณย่าหิรัญ รักษา ได้บริจาคที่ดินซึ่งห่างจากที่เดิมประมาณ 200 เมตร จำนวน 5 ไร่ 1 งาน 36 ตารางวา ให้สร้างโรงเรียน ต่อมาเมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2547 นางประจวบ แสงเนตรสว่าง ได้บริจาคที่ดินติดหน้าโรงเรียนให้จำนวน 1 งาน 312 ตารางวา และเมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2553 นางประจวบ แสงเนตรสว่าง ได้บริจาคที่ดินด้านหลังโรงเรียนให้อีก จำนวน 4 ไร่ 12 ตารางวา รวมโรงเรียนมีพื้นที่ทั้งสิ้น 9 ไร่ 3 งาน 76.1 ตารางวา (สมหวัง เลิศไกร, 2555)

โรงเรียนพรหมราชูร์รังสรรค์ เปิดดำเนินการสอนครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2492 ที่หมู่บ้านรางโพธิ์ ตำบลแสมดำ อำเภอบางขุนเทียน จังหวัดธนบุรี บริเวณริมทางรถไฟสายวงเวียนใหญ่ – มหาชัย ใกล้สถานีรางโพธิ์ ในเนื้อที่ 2 ไร่เศษ ของนายอุ๊ด วงษ์สันต์ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีนายศรีชน ศักดิ์ศรี เป็นครูใหญ่ พ.ศ. 2515 นักเรียนได้เพิ่มจำนวนขึ้นทางการได้ขยายชั้นเรียนถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียน เดิมมีพื้นที่น้อย จึงได้ติดต่อขอที่ดินจากผู้มีจิตศรัทธา 3 ราย ได้ที่ดิน 15 ไร่ 17 ตารางวา ดังรายนามต่อไปนี้

1. นายอำไพ กระจ่างศิลป์ จำนวน 10 ไร่
2. นายสุรินทร์ โพธิ์พุดตาล จำนวน 3 ไร่
3. นายกมล ปทุมแก้ว จำนวน 2 ไร่

ทางราชการจึงได้อนุมัติให้สร้างโรงเรียนบนพื้นที่แห่งใหม่ ที่ 59 หมู่ 5 แขวง บางบอน เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ห่างจากโรงเรียนเดิมประมาณ 800 เมตร และย้ายนักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนแห่งใหม่นี้ (สุรัต ยิงสกุล, 2555)

โรงเรียนวัดนินสุขาราม ตั้งอยู่เลขที่ 6 ซอยกาญจนาภิเษก 003 แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร 10150 นายนิน และนางทองสุข ชูสังข์ ได้จัดสร้างวัดนินสุขารามขึ้นในที่ดินกว่า 25 ไร่ โดยกำหนดที่ส่วนหนึ่งไว้เป็นที่จัดสร้างโรงเรียน เนื่องจากวัดนี้อยู่ในย่านใจกลางติดต่อของชุมชนอื่น ที่ดินจึงได้กลายจากที่นา มาเป็นที่สวน และเป็นที่จัดสรร จึงมีประชาชนอพยพเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เด็กในย่านนี้ต้องเดินทางไปเรียนที่อื่นซึ่งอยู่ห่างไกล ประชาชนในย่านนี้จึงร่วมมือกับ ท่านพระครูถาวรวิหารคุณ เจ้าคณะตำบลบางบอน เจ้าอาวาสนินสุขาราม เสนอต่อ ทางราชการ เพื่อเปิดโรงเรียนนี้ขึ้น และได้รับอนุญาตให้เปิดเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2518 เป็นต้นมา โดยเริ่มตั้งแต่ชั้น ป.1 จนถึงชั้น ป.7 โรงเรียนวัดนินสุขาราม มีที่ดิน ที่ทางวัดแบ่งให้เป็นที่โรงเรียน กว้าง 82 เมตรยาว 121 เมตรคิดเป็นเนื้อที่ 5 ไร่ 2 งาน ยาว 27 เมตร ใช้เรียนไปชั่วคราวก่อน และเริ่มทำการสอนในวันที่ 23 พฤษภาคม 2518 โดยเปิดรับนักเรียนตั้งแต่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 88 คน ครูรวม 3 คน (จำริญ จันทรเพ็ญ, 2555)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย

วิชัย เจริญศรี (2546, หน้า 75-79) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรีตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ การปฏิบัติงานของ ครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้านคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูที่ปรึกษาและนักเรียนของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นว่าได้ปฏิบัติงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการส่งต่อนักเรียนมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ครูเพศหญิงและเพศชาย มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ครูเพศหญิงและเพศชายมีความคิดเห็นว่าได้ปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาใน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูเพศหญิงระบุว่า มีการปฏิบัติในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสูงกว่าครู เพศชาย 3) ครูที่ปรึกษาที่รับผิดชอบนักเรียน ระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นว่าได้ปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน ภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 4) ครูที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นว่าได้ปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

สังคม แก้วสว่าง (2547, หน้า 66-68) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโรงเรียนเสสะเวชวิทยา พบว่า 1) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน เสสะเวชวิทยา สภาพการดำเนินงาน พบว่าอาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่มีสถานภาพที่เอื้อต่อ การปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กล่าวคือมีวิทยุติ คุณวุฒิ มีประสบการณ์ในการ สอน และประสบการณ์ในการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษามานานมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป อาจารย์ที่ปรึกษา ส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจและมีความสามารถ ในเรื่องการปฏิบัติงานตามระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้า รวมทั้งมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน และมีความคิดเห็นว่ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระบบที่สามารถดูแลช่วยเหลือ และพัฒนา นักเรียนได้ทุกคน ทุกกลุ่ม ไม่ใช่เป็นระบบที่ช่วยเหลือเฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาเท่านั้น ผู้ปกครอง ส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือ การดำเนินงานต่างๆ ตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กล่าวคือเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน อย่างเป็นทางการ สม่่าเสมอเช่น กิจกรรมปฐมนิเทศศ นักเรียนใหม่ กิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนและกิจกรรมการแก้ปัญหาาร่วมกัน แต่มีผู้ปกครอง บางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ ในการปฏิบัติงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เนื่องจากไม่มี เวลาาร่วมกิจกรรมต่างๆ เพราะต้องทำงาน จนไม่สามารถสละเวลาร่วมกิจกรรมได้ ทางโรงเรียนเส สะเวชวิทยา ได้แก้ไขปัญหาโดยใช้การติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียนที่มีปัญหาเป็นรายบุคคลทาง โทรศัพท์ จัดทำเว็บไซต์เป็นพิเศษสำหรับติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองและจัดทำวารสารเผยแพร่ สื่อสารกับผู้ปกครอง สำหรับฝ่ายบริหารให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนเป็นอย่างดี โดยให้ความรู้ ด้วยการจัดทำเอกสารเผยแพร่ จัดอบรม และศึกษาคู งาน รวมทั้งสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการปฏิบัติงาน เช่น บริการ โทรศัพท์ บริการรถยนต์ ในกรณีที่ต้องไปติดตามนักเรียนที่มีปัญหา เป็นต้น

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานคืออาจารย์ที่ปรึกษามีภาระงานมากอยู่แล้ว การนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ทำให้อาจารย์ที่ปรึกษามีภาระงานเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีเอกสารต่างๆ ที่ใช้ในระบบมาก ต้องเสียเวลาในการเก็บ และเอกสารบางอย่างเป็นงานที่ ซ้ำซ้อน และเสียเวลา เช่น สมุดประจำตัวนักเรียน และสมุดระเบียบสะสม อาจารย์ที่ปรึกษามีปัญหา

ในการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพราะ โรงเรียนเล็กเรียนเป็นเวลาเย็นมากอยู่แล้ว ประกอบกับการจราจรรอบโรงเรียนติดขัด และอาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่มีภาระครอบครัวที่ต้องดูแล ในการไปเยี่ยมบ้านในวันหยุดอาจารย์ที่ปรึกษาต้องมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่ม บ้านนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ห่างกัน ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายมาก อาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่ขาดทักษะในการประเมินพฤติกรรมนักเรียนและขาดทักษะในการจัดบันทึกข้อมูลในการปฏิบัติงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีความสำคัญมากในการประเมินมาตรฐานโรงเรียน ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้ปกครองบางส่วน ต้องทำงานหนัก จึงไม่มีเวลาสำหรับให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการมาร่วมกิจกรรม มาประชุม หรือแม้การมาร่วมแก้ปัญหาของนักเรียนร่วมกัน ทำให้บางครั้งปัญหาคลุกคลายจนยากต่อการแก้ไข 2) การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเสตะเวชวิทยา

จันทนา บุญรุ่ง (2548, หน้า 133-136) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาบทบาทและปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวในโรงเรียนนาร่อง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 1) บทบาทการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวในโรงเรียนนาร่อง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 1) ผู้บริหารครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวในโรงเรียนนาร่อง มีบทบาทการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาและครูแนะแนวในโรงเรียนนาร่อง มีปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) ผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาและการได้รับการฝึกอบรมต่างกัน มีบทบาทและปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน 4) ครูที่ปรึกษาที่มีวุฒิการศึกษาและการได้รับการฝึกอบรมต่างกัน มีบทบาทและปัญหาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน 5) ครูแนะแนวที่มีวุฒิการศึกษา การได้รับการฝึกอบรมและพื้นฐานทางการแนะแนวต่างกัน มีบทบาทและปัญหาการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน

บุญส่ง จิตรมณีโรจน์ (2549, หน้า 170) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร พบว่า บุคลากรทุกระดับที่ผู้บริหารและครูจะต้องให้การสนับสนุนและให้ความสำคัญต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน บุคลากรมีการวางระบบและกลไกที่ดีในการดำเนินงาน มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้

ความสามารถที่เอื้อต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องทุกภาคเรียน มีการมอบหมายงานที่ชัดเจน มีการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก นอกจากนี้ยังมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และให้ขวัญ กำลังใจแก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และมีการนำความรู้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับไปพัฒนาและปรับปรุงงาน

วิโรจน์ สุรสาคร (2550, หน้า 122) ได้วิจัยเรื่องการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครนครปฐม พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่าทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) การส่งเสริมและพัฒนา 2) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข 3) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 4) การส่งต่อ และ 5) การคัดกรองนักเรียน 2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครนครปฐม เป็นดังนี้ 1) สถานศึกษาควรจัดทำโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างต่อเนื่องและจัดสรรงบประมาณในการเยี่ยมบ้านนักเรียน 2) ควรจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครอง 3) สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลายและตรงกับความต้องการของนักเรียน 4) สถานศึกษาควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน และ 5) ควรจัดการอบรมเพิ่มเติมความรู้และสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากร

ชัชวาลย์ บุญเหลี่ยม (2552, หน้า 125-126) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนา ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนนิคมสร้างตนเอง 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ สรุปได้ดังนี้

(1) กระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นต้องมีข้อมูลที่ครอบคลุม โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน ทั้ง 4 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณและงานบริหารงานทั่วไป และครอบคลุมขอบข่ายงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน 5 งาน คือ งานนักเรียนรายบุคคล งานคัดกรองนักเรียน งานส่งเสริมนักเรียน งานป้องกันและแก้ไขปัญหา และงานส่งต่อ นำข้อมูลจากขอบข่ายงานที่กำหนด มาจัดทำระบบสารสนเทศของโรงเรียน 2 ลักษณะ คือการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้วยระบบแฟ้มข้อมูล และระบบคอมพิวเตอร์ โดยมีกระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศ ใช้การบริหารคุณภาพวงจร Demming ซึ่งการดำเนินการพัฒนาจะต้องมีระบบการวางแผน การดำเนินการตรวจสอบ การปรับปรุงแก้ไข มีรายละเอียดดังนี้

(1.1) ด้านการวางแผน (Plan) โรงเรียนมีการสร้างความตระหนัก ให้แก่ผู้บริหาร โรงเรียน คณะครูทุกคน และคณะกรรมการสถานศึกษา รับทราบสภาพการดำเนินการ จัดระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน และแนวทางในการพัฒนา มีการกำหนดแผนงาน โครงการ ในการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมอบหมายงานให้คณะครูได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบตามแผนงาน โครงการ และคำสั่งของโรงเรียน

(1.2) ด้านการดำเนินการ โรงเรียนได้ดำเนินการตามปฏิทินการดำเนินการพัฒนาที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ และได้ดำเนินการพัฒนาตามแนวทางที่กำหนดไว้ ทั้งระบบ เพิ่มข้อมูลและระบบคอมพิวเตอร์ การกำหนดกลุ่มงาน ชื่อเพิ่มข้อมูล จัดแยกสารสนเทศแต่ละงาน จัดทำป้าย สันเพิ่ม นำเอกสารเข้าเพิ่ม และจัดตามระบบที่กำหนด

(1.3) ด้านการตรวจสอบ โรงเรียนมีการตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบเพิ่มข้อมูล และระบบเพิ่มคอมพิวเตอร์ โดยผลการตรวจสอบประสิทธิภาพ การเก็บเพิ่มข้อมูลสารสนเทศ พบว่า สามารถใช้เวลาในการค้นหาข้อมูลสารสนเทศ โดยใช้เวลาน้อยที่สุด ร้อยละ 63.33 และใช้เวลาน้อย ร้อยละ 36.67 สภาพความถูกต้องของสารสนเทศโดยเฉลี่ยภาพรวมการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศโรงเรียน มีความถูกต้อง ร้อยละ 91.18 ไม่ถูกต้อง ร้อยละ 8.82 และสภาพความเป็นปัจจุบันของข้อมูลสารสนเทศ สามารถจัดเก็บข้อมูลเป็นปัจจุบัน โดยเฉลี่ยความเป็นปัจจุบัน ร้อยละ 97.06 และไม่ปัจจุบัน ร้อยละ 2.94

(1.4) การปรับปรุงแก้ไข โรงเรียนได้ดำเนินการตรวจสอบ หากพบปัญหาหรือข้อควรแก้ไขในการพัฒนาระบบสารสนเทศ ก็ดำเนินการแก้ไขเป็นระยะเพื่อให้การพัฒนา มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(2) ด้านกระบวนการบริหารคุณภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงาน การดำเนินงาน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนต้องมีส่วนร่วม (PM) ในการดำเนินงานทุกขั้นตอนและ การบริหารงานสารสนเทศ ต้องมีระบบการกระจายอำนาจ การบริหารงานทุกขั้นตอนให้บุคลากรที่รับผิดชอบได้ดำเนินการตัดสินใจในการบริหารงานได้อย่างเป็นระบบ

(3) จุดเด่น จุดด้อย ในการจัดทำข้อมูล และจัดเก็บข้อมูล การนำเสนอรูปแบบ การพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยจัดทำในระบบคอมพิวเตอร์ และระบบเพิ่มข้อมูล ซึ่งจุดเด่นในระบบการจัดทำในระบบคอมพิวเตอร์ คือ สามารถ ค้นหาข้อมูลต่างๆ ได้รวดเร็ว เทียบตรง แน่นอน ใช้เวลาน้อยในการค้นหาข้อมูล และจุดด้อยในระบบคอมพิวเตอร์ข้อมูลอาจสูญหายได้เร็ว ถ้าผู้ใช้ไม่มีความรู้ความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์ หรืออาจจะล่าช้าในกรณีกระแสไฟฟ้าไม่มา ส่วนจุดเด่นในระบบเพิ่มข้อมูล สามารถค้นหาข้อมูล

ได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องพึ่งพาอุปกรณ์ต่างๆ หรือกระแสไฟฟ้า เหมือนระบบคอมพิวเตอร์ และจุดด้อยในระบบเพิ่มข้อมูลใช้เวลามากในการค้นหา และเพิ่มข้อมูลอาจเกิดการชำรุด หรืออาจสูญหายได้เร็วเหมือนระบบคอมพิวเตอร์ได้เช่นกัน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่า ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมกันในการวางแผน ป้องกันดูแล ช่วยเหลือ นักเรียนในด้านพฤติกรรมโดยเน้นให้ครูใช้รูปแบบกลยุทธ์ผสมผสานพัฒนาส่งเสริม สนับสนุนพฤติกรรมนักเรียน อาทิเช่น จัดกิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตรตลอดจนกิจกรรมนอกชั้นเรียน เป็นต้น โดยคำนึงถึงศักยภาพและความสามารถของนักเรียนเป็นหลัก เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และพฤติกรรมของผู้เรียนให้พัฒนาตามศักยภาพของตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน และประสบความสำเร็จในชีวิตได้ตามวิถีของตนเอง อีกทั้งปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบความสำเร็จคือความตั้งใจจริงในการสนับสนุน การดำเนินงาน การติดตามผลอย่างสม่ำเสมอของผู้บริหาร และครูทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนผลักดันให้การดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยที่ครูต้องมีความเข้าใจระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อีกทั้งการรู้จักนักเรียน เห็นใจนักเรียนที่มีปัญหาโดยสร้างความคุ้นเคยร่วมกัน และครูควรได้รับการสนับสนุน อบรมพัฒนาด้านจริยธรรมควบคู่กันไปด้วย รวมถึงปัญหาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านบุคลากรคือ ครูไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ยกตัวอย่างเช่น ครูขาดการวางแผน ครูขาดความร่วมมือ และขาดการนิเทศติดตามผล เป็นต้น ตลอดจนสร้างขวัญและกำลังใจของผู้บริหาร ซึ่งครูทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมมากขึ้น และควรนิเทศติดตาม ให้ขวัญกำลังใจ จัดเก็บข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน

งานวิจัยต่างประเทศ

Little (อ้างถึงใน วิชัย เจริญศรี, 2546, หน้า 43-44) ได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ทำหน้าที่ครูที่ปรึกษา พบว่า ครูที่ปรึกษาควรปฏิบัติหน้าที่สำคัญ 3 ประการคือ เป็นผู้คอยช่วยเหลือเมื่อได้รับการร้องขอ เป็นผู้ให้การฝึกอบรมและให้คำแนะนำปรึกษา และเป็นผู้ให้ความรู้และทักษะต่างๆ ที่จำเป็น ในขณะที่ ลติกเคิล (Sticle, 1980, pp.262-265) ได้ศึกษาหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็นที่ยอมรับในหมู่ของนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า หน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็นที่ยอมรับของนักศึกษามี 5 ประการคือ การให้ความช่วยเหลือนักศึกษาให้สำเร็จหลักสูตรตามความสนใจ และความต้องการของนักศึกษา การให้ข้อมูลแก่นักศึกษาในเรื่องวิชาการ กฎระเบียบ การให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาในเรื่องวิชาการ ช่วยพัฒนานักศึกษาโดยการเรียนรู้และทำความเข้าใจนักศึกษา โดย

คำนึงถึงความต้องการ เป้าหมาย ความหวัง และช่วยแก้ปัญหาส่วนตัว และสนับสนุนการวางแผนด้านวิชาการในระยะยาว

ทอร์มา (อ้างถึงใน วีระ โอบอ้อม, 2549, หน้า 87) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจทัศนคติในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาล Virginia Beach City Public School ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน (ผู้ปกครอง ผู้บริหาร โรงเรียนคณาจารย์ ครูแนะแนว และนักเรียนเกรด 5) ในเรื่องเกี่ยวกับการแนะแนวและให้คำปรึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา Virginia Beach City Public School กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน คณาจารย์ และครูแนะแนว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน คณาจารย์และครูแนะแนวมีความรู้สึกว่าการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน คือจุดมุ่งหมายที่ดีเลิศ โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.3 ถึง 3.8 นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียนคณาจารย์ ครูแนะแนวทุกคน มีความรู้สึกในด้านบวกเกี่ยวกับโปรแกรมการแนะแนวและการให้คำปรึกษาซึ่งช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาจึงมีผลกระทบในด้านบวกต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนและยังมีส่วนช่วยให้นักเรียนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านพัฒนาการของตนเองได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.0 ถึง 3.8 ทัศนคติในภาพรวมก็คือ โปรแกรมการแนะแนวและให้คำปรึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาเป็นสิ่งที่มีความพึงพอใจมากที่สุด ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยคือ ผู้บริหารงานแนะแนวต้องมีการพิจารณาบทบาทในเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน การสนับสนุนให้ครูที่ปรึกษาพยายามจัดหาโปรแกรมเพื่อช่วยเหลือทางวิชาการแก่นักเรียน และสำรวจอัตราส่วนระหว่างครูที่ปรึกษากับนักเรียน

เดบี (อ้างถึงใน อุเทน บุญสีมา, 2550, หน้า 119-120) ได้ศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนโปรแกรมพฤติกรรมหมู่พวก การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียน โปรแกรมการลดพฤติกรรมหมู่พวก โดยศึกษาจากโรงเรียน ไสสุกุลในชนบท และการวิจัยได้ออกแบบเพื่อลดพฤติกรรมด้านลบ และพฤติกรรมที่เสียหายจากการได้แบบจากหมู่พวกและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนเห็นด้วยในบางส่วน นักเรียนที่เป็นวัยรุ่นมักก่อปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยบ่อยๆ และปัญหานี้ส่งผลเสียต่องานวิชาการและด้านสังคมในโรงเรียน

Morse (อ้างถึงใน ชนิศรา ไกรสิทธิ์, 2551, หน้า 60) ได้ศึกษาผลกระทบของการปรับใช้แบบจำลองการสอนครอบครัวในโรงเรียนสำหรับเด็กที่ประสบกับภาวะอารมณ์ที่รุนแรง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิภาพของแบบจำลองการสอนครอบครัวที่ใช้ในโปรแกรมการปรับพฤติกรรมในโรงเรียน และผลของโปรแกรมดังกล่าวต่อพฤติกรรมของนักเรียน โดยมี

เป้าหมายเพื่อศึกษาว่าแบบจำลองเปิดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์ที่น่ายินดี และพึงพอใจในโรงเรียน โดยการจัดการพฤติกรรมด้วยตัวของพวกเขาเองได้อย่างไร พฤติกรรมการควบคุมตนเองได้ให้เด็กควบคุมสภาพแวดล้อมของพวกเขา และส่งเสริมความยากให้ลดลงด้วยกฎและระเบียบของโรงเรียน การดำเนินการทำให้เห็นผลด้านบวกต่อความสามารถของนักเรียนในด้านปฏิกิริยาตอบโต้ต่อคนอื่นๆ และทัศนคติเกี่ยวกับโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ นักเรียนในโรงเรียนเอกชน อายุ 17 ปี จำนวน 12 คน ซึ่งนักเรียนเหล่านี้ได้รับการวินิจฉัยว่ามีพฤติกรรมไร้ระเบียบ หลายอารมณ์ การวิจัยได้เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบจำลองของผู้ปกครองและครู ผลการวิจัยพบว่าในตอนแรกผู้ปกครองและครูมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

Gottman (อ้างถึงใน สุกลรัตน์ เสรมาญ, 2553, หน้า 47) ได้ศึกษาผลการสอนทักษะความฉลาดทางอารมณ์ต่อการเรียนของเด็ก รวบรวมข้อมูลจาก 56 ครอบครัว ตั้งแต่ พ.ศ.2529 แล้วติดตามผลอยู่หลายปีปรากฏว่าในกลุ่มที่พ่อแม่เลี้ยงลูกแบบเน้นทักษะทางอารมณ์เด็กจะมีผลการเรียนที่ดีกว่า ถึงแม้ว่าจะมีระดับสติปัญญาใกล้เคียงกันที่สำคัญเด็กในกลุ่มดังกล่าวยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อแม่ ครู และเพื่อนๆ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี ปรับตัวกับปัญหาความขัดแย้ง ความโกรธ ความเครียดได้ดี และมีความสุขในการดำเนินชีวิตโดยการสอนให้เด็กรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนเอง สามารถจัดการแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีความเข้าใจเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถสร้างความสัมพันธ์ผูกมิตรกับคนอื่นได้ รู้จักการแก้ไขความขัดแย้ง มีความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าในตนเองมีแรงจูงใจผลักดันให้ตนเองประสบความสำเร็จ

จากงานวิจัยต่างประเทศสรุปได้ว่าโรงเรียนในต่างประเทศ ใช้กระบวนการและระบบบริหารงานแนะแนวเป็นเครื่องมือช่วยเหลือนักเรียน โดยการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนควบคู่กับการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน อาทิเช่น ด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม เป็นต้น เพื่อลดพฤติกรรมด้านลบของนักเรียน โดยเป้าหมายของกิจกรรมแนะแนวดังกล่าวจะมีส่วนช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านพฤติกรรมที่เป็นบวก อีกทั้งบุคลากรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการวางแผนพัฒนาและประเมินผลติดตามทุกขั้นตอนตลอดจนประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสัมฤทธิ์ผลสูงสุด และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสมบูรณ์มากขึ้น